

Mummun ja vaarin tupa

Toimintakäsikirja
2022

SOS
LAPSIKYLÄ

Sisällys

Johdanto	3
Mummun ja vaarin tupa – Sukupolvet toistensa tukena	4
Lapsiperheet	9
Vapaaehtoiset varamummut ja -vaarit	14
Työntekijän rooli	24
Mummun ja vaarin tupa -toiminta	35
Toiminnan käynnistäminen pähkinäkuoressa	38
Toiminta käytännössä	41
Mummun ja vaarin virtuaalitupa ja toiminta verkossa	50
Viestintä	53
Kiitokset	61

Johdanto

Tämä käsikirja on tarkoitettu kaikille ylisukupolvisesta toiminnasta kiinnostuneille tueksi toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Käsikirja on koottu niin että lukija saa siitä keskeiset tiedot, jotta uuden matalan kynnyksen kohtaamispaikan perustaminen on mahdollista.

Mummun ja vaarin tupa -toiminta yhdistää vapaaehtoistoiminnan ja ammatillisen, ennaltaehkäisevän tuen lapsiperheille. Toiminta on luotu ja sitä kehitetään sekä vapaaehtoisten että lapsiperheiden toiveiden pohjalta, ja esimerkiksi tuvan nimi on vapaaehtoisten varamummujen ja –vaarien keksimä! Tarkoituksena on olla osa vaikuttavaa ja ennaltaehkäisevää toimintaa tupa-alueiden ikäihmisten sekä lapsiperheiden palveluiden kokonaisuudessa.

Tämän lisäksi käsikirjassa on kuvattu Mummun ja vaarin tupa -toiminnan kohderyhmiä, vapaaehtoisia varaisovanhempia ja lapsiperheitä, sekä nostettu esille huomioita, joiden avulla toiminta voi olla entistä vaikuttavampaa. Käsikirjan sivuilta löytyy myös vinkkejä siihen, millä tavalla erilaisia käytännön asioita on ratkaistu Mummun ja vaarin tupa -toiminnassa.

Mummun ja vaarin tupa –toiminnassa vapaaehtoiset varaisovanhemmat saavat merkitystä elämäänsä silloin, kun esimerkiksi työelämä jää pois arjesta. Varaisovanhemman rooli ja mahdollisuus vaikuttaa positiivisesti lapsiperheiden arkeen antavat ikäihmiselle arvokkaan tilaisuuden kokea osallisuutta ja merkityksellisyyttä osana muuta lähiyhteisöä. Lapsiperheille tupa mahdollistaa viikoittaisen paikan, jossa arkea helpottavat valmiiksi tehty lämmin ruoka, varaisovanhempien leikki- ja keskusteluseura sekä vertaistuki muista oman asuinalueen perheistä. Jokainen tupa itsessään muodostaa yhteisön, jossa jokainen yksilö löytää oman paikkansa osana laajempaa yhteenkuuluvuutta. Lisäksi ylisukupolvinen kanssakäyminen tutkitusti lisää kaikkien sukupolvien hyvinvointia!

Tervetuloa tutustumaan Mummun ja vaarin tuvan käsikirjaan. Mummun ja vaarin tupia ja sukupolvia yhdistävää toimintaa tarvitaan erityisesti nyt, kun yhteiskunta enemmänkin erottaa sukupolvia toisistaan kuin yhdistää niitä. **Vapaaehtois-toiminnalla toteutetulla, sukupolvia yhdistävällä toiminnalla voidaan aikaansaada sellaista vaikutusta, jota viranomaistyöllä voi olla vaikea saavuttaa.**

Mummun ja vaarin tupa – Sukupolvet toistensa tukena

Mummun ja vaarin tupa – Sukupolvet toistensa tukena

Mummun ja vaarin tupa – toiminta, tavoite ja tausta

Mummun ja vaarin tupa -toiminta on osa SOS-Lapsikylä ry:n ennaltaehkäisevää työtä. SOS-Lapsikylä ry:n tehtävänä on lapsiperheiden, lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. SOS-Lapsikylän ennaltaehkäisevä työ auttaa myös niitä lapsia ja perheitä, jotka eivät ole lastensuojelupalvelujen piirissä. SOS-Lapsikylä ry toimii yhteistyössä SOS-lapsikyläsäätiön kanssa.

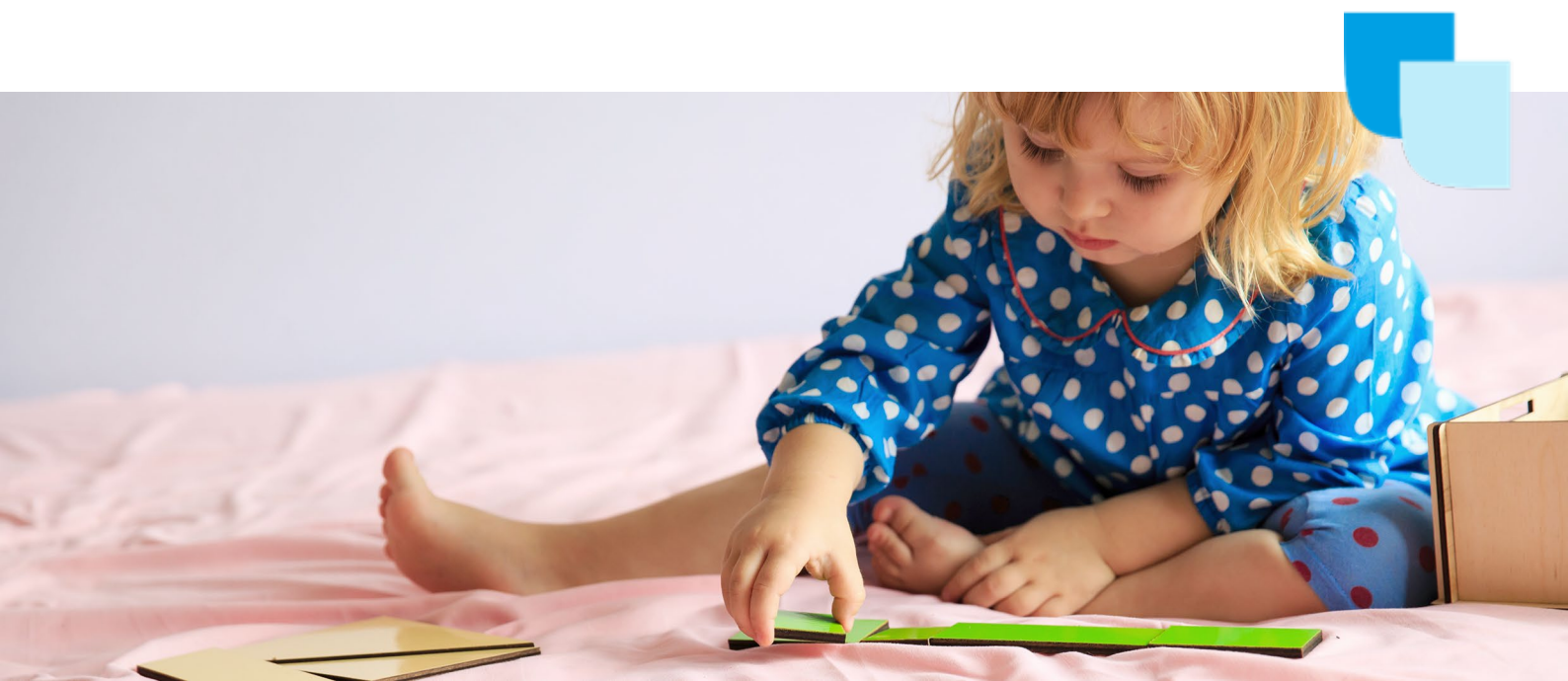
SOS-Lapsikylän Mummun ja vaarin tupa -toiminta on Sosiaali- ja terveysministeriön avustuskeskuksen (STEA) rahoittamaa toimintaa, jonka tavoitteena on vaikuttaa positiivisen mielenterveyden edistämiseen ja ongelmien ennaltaehkäisyyn ikäihmisten ja lapsiperheiden parissa. Lähellä – sukupolvet toistensa tukena -hankkeessa on kehitetty Mummun ja vaarin tupa -toiminta, jossa tavoitteena on tuoda yhteen ikääntyneet vapaaehtoiset sekä lapsiperheet molempien kohderyhmien hyödyksi.

Mummun ja vaarin tupa on lämminhenkinen kohtaamispaikka, jossa vapaaehtoiset varaisovanhemmat eli varamummut ja -vaarit sekä lapsiperheet kohtaavat mukavan illanvieton lomassa. Tupa mahdollistaa eri-ikäisten ihmisten kohtaamisen ja vuorovaikutuksen tuomalla osapuolet yhteen toistensa tueksi. Mummun ja vaarin tuvalla valmistetaan yhdessä ruoka ja se syödään yhdessä saman pöydän ääressä. Muilta osin illan aikana tapahtuva kanssakäyminen on vapaamuotoista ja joustavaa.

Toiminta on tarkoitettu koko perheelle, joten lapset tulevat tuvalla aina vanhempiensa kanssa. Mummun ja vaarin tuvalla lapset pääsevät viettämään aikaa mukavien varaisovanhempien kanssa, kun taas perheiden vanhemmat saavat hengähdyshetken sekä vertaistukea arjen keskelle. Tupa mahdollistaa sukupolvien kohtaamisen lisäksi vertaisuuden kokemuksia kaikkien osapuolien – ikäihmisten, vanhempien ja lasten – kesken.

Vapaaehtoisina Mummun ja vaarin tuvalla toimivat ikäihmiset, jotka nauttivat lapsiperheiden kanssa toimimisesta. Varaisovanhemman roolissa toimivat vapaaehtoiset ovat varsinaisen toiminnan tärkein resurssi. Mummun ja vaarin tupa -toiminta on kuitenkin myös ammatillisesti tuettua, siksi Mummun ja vaarin tuvalla on mukana aina SOS-Lapsikylän työntekijä kaikkien sukupolvien seurana, tukena ja apuna.

Mummun ja vaarin tupa -toimintamalli kehitettiin Lähellä – sukupolvet toistensa tukena -hankkeessa. Hanke oli Sosiaali- ja terveysministeriön avustuskuskuksen (STEA) rahoittama 3,5-vuotinen hanke (2018-2021), jonka tavoitteena on vaikuttaa positiivisen mielenterveyden edistämiseen ja ongelmien ennaltaehkäisyyn ikääntyneiden ja lapsiperheiden parissa.

SOS-Lapsikylä järjestönä

SOS-Lapsikylä on voittoa tavoittelematon lastensuojelujärjestö, jonka tehtävänä on auttaa heikoimmassa asemassa olevia lapsia ja perheitä Suomessa ja maailmalla. Järjestö pyrkii antamaan kaikille lapsille mahdollisuuden elää mahdollisimman tavallista lapsuutta perheessä ja turvallisessa ympäristössä. Tavoitteena on, että vaikeuksia kohtaavat lapsiperheet saisivat tarvitsemansa avun ja tuen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja että lapset saisivat elää omien vanhempiensa kanssa.

Visio Jokainen lapsi ja nuori saa tarvitsemansa tuen kasvaakseen mahdollisuuksiensa mittoihin.

Missio SOS-Lapsikylä auttaa lasta ja nuorta kasvamaan perheessä Suomessa ja maailmalla.

Arvot

Rohkeus:

Me toimimme: Kehitämme innovatiivisesti toimintaamme. Uskallamme kyseenalaistaa, oppia ja toimia lasten ja nuorten parhaaksi.

Sitoutuminen:

Pidämme lupauksemme: Rakennamme lapsille ja nuorille hyvää elämää. Arvostamme kestäviä suhteita yhteistyökumppaneihimme.

Luottamus:

Uskomme toisiimme: Kunnioitamme toistemme osaamista ja edistämme avointa vuorovaikutusta.

Vastuullisuus:

Olemme luotettavia kumppaneita: Suurin vastuamme on taata lasten ja nuorten hyvinvointi ja hyvä huolenpito. Toimimme vastuullisesti kuntien, lahjoittajien ja muiden yhteistyökumppaneidemme kanssa.

Vaikuttavuus:

Lisäämme hyvinvointia: Saamme aikaan haluttuja muutoksia ja tuotamme arvoa asiakkaille.

Vapaaehtoistoiminta SOS-Lapsikylässä

Vapaaehtoistyöllä tarkoitetaan toimintaa, jossa vapaaehtoinen tekee jotakin yleishyödyllistä eli jotakin, joka hyödyttää kolmatta osapuolta oman perheen tai ystävien ulkopuolella. Tehtäviä tehdään ilman rahallista tai aineellista vastiketta sekä ilman työ- tai toimeksiantosuhdetta. Laki ei määrittele vapaaehtoistehtäviä, joten periaatteessa vapaaehtoiset voivat tehdä mitä vain. Se, mitä vapaaehtoiset ja työntekijät tekevät, tulee olla tarkasti määriteltyä, ettei tule käsitystä siitä, että toiset saavat samasta tehtävästä palkkaa ja toiset eivät. Vapaaehtoistoiminnasta ei ole omaa lakia, vaan vapaaehtoistoimintaa koskevaa lainsäädäntöä on useiden eri lakien alla. Ajankohtainen laki tulee aina tarkastaa.

Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen osaksi SOS-Lapsikylän pysyvää toimintaa on kirjattu SOS-Lapsikylän strategisiin tavoitteisiin. Tavoitteena on kehittää vapaaehtoistoimintaa niin, että se toimii keskeisenä keinona innostaa kansalaiset mukaan järjestön toimintaan.

Vapaaehtoistoiminnalla edistetään ensisijaisesti yleishyödyllistä toimintaa ja se mahdollistaa toimintamuotojen kirjon laajentamisen tavoitteena auttaa yhä useampaa lasta ja nuorta Suomessa ja maailmalla.

Vapaaehtoistoiminnan roolia on mahdollista kasvattaa erityisesti ennaltaehkäisevässä ja yleishyödyllisessä toiminnassa, mistä erilaisten hankkeiden kautta on saatu tärkeitä kokemuksia. Vapaaehtoisuus on itsessään arvo ja toiminnassa onnistumisen edellytys.

SOS-Lapsikylässä on myös hyviä kokemuksia vapaaehtoisuuden ja ammatillisuuden yhdistämisestä toistensa tueksi. Ammatillisuuden ja vapaaehtoistoiminnan yhdistämisen hyödyt tulevat esille erityisesti toiminnassa, jossa ollaan tekemisissä lasten ja perheiden kanssa.

Vapaaehtoiset, jotka ovat sisäistäneet SOS-Lapsikylän ja vapaaehtoistoiminnan arvot ja vision, voivat viestiä siitä myös laajemmin ja edistävät tätä kautta järjestön tekemää vaikuttamistyötä. SOS-Lapsikylässä vapaaehtoistoimintaa järjestetään laadukkaasti, vastuullisesti ja innostavasti.

SOS-Lapsikylä kehittää jatkuvasti vapaaehtoistoimintaa. Mummun ja vaarin tupa -toiminnan lisäksi vapaaehtoistoiminta toteutuu mm. vertaistukea tarjoavan Ylitse MentorAppin sekä Apuu-chatissa tapahtuvan verkkoauttamisen muodossa. Näiden toimintojen piirissä toimii suuri määrä vapaaehtoisia. Tämän lisäksi vapaaehtoistoiminnan piiriin kuuluvat vaihtuvat tehtävät, kuten esimerkiksi talkooapu, tapahtuma-avustajat, lastenhoito-, koodaus- ja käännöstehtävät.

Vapaaehtoistoiminnan periaatteet SOS-Lapsikylässä

Vapaaehtoisuus: Jokainen osallistuu toimintaan vapaaehtoisesti, omasta halustaan.

Yhdenvertaisuus:

Jokaista mukana olevaa arvostetaan omana itsenään ja toiminta on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumatonta.

Palkattomuus: Hyvä mieli toiminnan vastineena.

Luottamus ja avoimuus: Tehdyistä lupauksista pidetään kiinni.

Yhteisöllisyys ja toiminnan ilo: Toiminnan kautta mahdollisuus osallistua ja tuottaa hyvää mieltä sekä muille, että itselle.

Lapsiperheet

Mummun ja vaarin tupa -toiminnalla vahvistetaan toimintaan osallistuvien lapsiperheiden hyvinvointia. Tavoitteena on helpottaa lapsiperheiden arkea sekä vahvistaa heidän voimavarojaan, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Lapsiperheiden arjen tukeen panostetaan vapaaehtoistoiminnan ja ammatillisen osaamisen yhdistelmällä, jolloin resurssit yhdistetään lapsiperheiden hyväksi. Mummun ja vaarin tupa -toiminnassa halutaan tukea vanhemmuutta voimavarakeskeisesti niin, että tuvalla käyminen tuottaa iloa ja positiivista viirettä lapsiperheiden arkeen. Toiminnassa mukana olo mahdollistaa lapsiperheille eri sukupolvien kohtaamisen lisäksi myös mahdollisuuden vertaistukeen muiden kävijöiden kanssa.

Lapsiperheiden arjen tuella voidaan ehkäistä monimutkaisempien haasteiden syntymistä. Panostaminen perheiden arjen tukeen vapaaehtoistyön ja ammatillisen osaamisen yhdistelmällä on vaikuttavaa. Matalan kynnyksen auttamisella ja perheiden omaa aktiivisuutta tukemalla voidaan saada aikaan sellaista kiinnittymistä yhteisöön ja yhteiskuntaan, jota viranomaistyönä voi olla vaikea saavuttaa.

Mummun ja vaarin tuvalla käyneet vanhemmat ovat kertoneet toiminnan tuoneen heille helpotusta arkeen. Erityisen tärkeäksi on koettu valmiiksi tehty lämmin ruoka. Vanhemmat ovat kertoneet mielekkääksi myös sen, että tuvalla saa tutustua uusiin ihmisiin ja kulttuureihin. Tuvalla ei tarvitse olla yksin. Vapaaehtoisilta ja muilta perheiltä on saanut seuraa ja perheet ovat kokeneet tullessa osaksi yhteisöä.

Vapaaehtoisten varaisovanhempien antama huomio on tärkeää perheille ja etenkin lapsille. Joillakin lapsiperheillä omat isovanhemmat asuvat kaukana tai he eivät kuulu perheen tukiverkostoon. Tällöin vapaaehtoiset varaisovanhemmat ovat tarjonneet lapsille sukupolvien välisiä kokemuksia, joita vaille lapset olisivat muutoin jääneet. Tuvilla tapahtuu usein myös kulttuurien välisiä kohtaamisia.

Mitä toiminta antaa lapsiperheille?

- Voimavaroja vanhemmuuteen
- Hengähdyshetken arjesta
- Arjen tukea ja vertaisuutta
- Vuorovaikutusta ja onnistumisia
- Valmiin ruoan
- Kuulumista yhteisöön
- Kohtaamisia eri sukupolvien välillä

Vanhemmille hengähdyshetki arjesta – koko perheelle vuorovaikutteista yhdessäoloa varaisovanhempien ja vertaisten seurassa hyvinvoinnin, jaksamisen ja vanhemmuuden tueksi.

“Tupapäivä on minulle terapeutin kokemus, kun saan tulla lasten kanssa valmiiseen pöytään ja jakaa viikon kokemukset toisten aikuisten kanssa.” – Vanhempi

Sukupolvet toistensa tukena – varaisovanhemman arvo perheille

Eri sukupolvia tukevalla vapaaehtoistoiminnalla voidaan tukea lapsiperheiden myönteistä elämänkulkua. Ylisukupolvisessa kanssakäymisessä tuodaan ihmiset yhteen iästä riippumatta. Se luo pohjan vuorovaikutukselle ja yhteisöllisyydelle eri ikäisten ihmisten kesken. Jokainen meistä tarvitsee ympärilleen yhteisön, tunteen, että on merkityksellinen ja osa yhteisöä. Mummun ja vaarin tuvat muodostavat yhteisön, johon kaikki lähialueen lapsiperheet ovat tervetulleita.

Sukupolvien välisellä kanssakäymisellä on paljon positiivia vaikutuksia. Se vähentää ennakkoluuloja ja kasvattaa empatiaa eri sukupolvia kohtaan. Sukupolvien välinen vuorovaikutus lisää ihmisten välistä solidaarisuutta, sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja myös kulttuurien välistä ymmärrystä.

Vapaaehtoisten varaisovanhempien rooli on merkittävä lapsiperheille, sillä kaikilla perheillä ei ole isovanhempia arjen tukiverkostona. Tupatoiminnan kautta nekin lapset, joilla ei ole isovanhempia tai joiden isovanhemmat asuvat kaukana, ovat saaneet vapaaehtoisista elämäänsä tärkeitä varaisovanhempia.

Vapaaehtoisten varaisovanhempien antama huomio tukee lasten itsetunnon kehitystä ja edistää myönteisen minäkuvan kehittymistä. Varamummut ja -vaarit leikkivät lasten kanssa, ovat lasten apuna tupatoiminnassa sekä tarjoavat turvallisen sylin ja huomiota lapselle. Kyse ei kuitenkaan ole vain perheiden auttamisesta, sillä toiminnassa myös vapaaehtoiset varamummut ja -vaarit saavat seuraa ja mielekästä tekemistä.

"Olen huomannut, että vapaaehtoistyössä on usein enemmän naisia, ja etenkin pienille pojille sillä on suuri merkitys, että mukana on myös miehiä. Haluan näyttää mallia, että miehetkin tekevät kotitöitä ja laittavat ruokaa." – Varavaari

Myönteinen tunnistaminen tuvalla

Myönteisessä tunnistamisessa kyse on siitä, että jokainen haluaa tulla tunnistetuksi sellaisena, kuin kokee olevansa eikä ulkopuolisen määrittelyn mukaan. Myönteinen tunnistaminen on toimintatapa, jossa toinen ihminen pyritään kohtaamaan ilman ennakkoluuloja.

Myönteisen tunnistamisen ajatusta hyödynnetään niin lasten kuin aikuistenkin kanssa luontaisesti vuorovaikutuksessa. Myönteinen tunnistaminen voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen, jotka ovat tutustuminen, tunnustaminen ja tukeminen. Tutustumisessa tärkeää on olla vilpittömästi kiinnostunut toisesta ihmisestä sekä samaan aikaan tiedostaa omia ennakkoluuloja. Toinen ihminen kohdataan olettamatta tai tietämättä etukäteen, mitä hän on. Sen sijaan ollaan uteliaita hänen asiaansa kohtaan ja kysytään tarvittaessa lisää. Lapsen kanssa tärkeää on kyky heittäytyä lapsen maailmaan ja antaa lapsen kertoa omalla tavallaan siitä, mikä juuri hänelle on tärkeää.

Tunnustamisen vaiheessa tunnistetaan toiselle tärkeitä asioita, vaikka asiat olisivatkin itselle uusia. Toiselle ihmiselle tärkeitä asioita voi ymmärtää, vaikka ei itse ymmärtäisi, miksi hän niistä pitää. Tunnustamisen vaiheessa siis osoitetaan ja vahvistetaan toiselle tärkeitä asioita. Tunnustaminen on sekä sanoja että tekoja. Tärkeää on, että esimerkiksi lapselle syntyy ajatus siitä, että aikuinen tajuaa ja että lapsi saa olla nähty ja koettu muiden ihmisten taholta juuri sellaisena, kuin hän on.

Tukemisessa tärkeää on nähdä toisen ihmisen voimavarat, onnistumiset ja mahdollisuudet ongelmien tai riskien sijaan. Tärkeää on tietoisesti huomata monenlaiset, joskus itsellekin uudet onnistumiset. Tukemisen vaiheessa myös kannustetaan toista ihmistä kohti omia unelmiaan ja hänelle tärkeitä asioita. Lasten kanssa on tärkeää heittäytyä lapsen maailmaan, kannustaa, huomata hänen onnistumisiaan ja sanoittaa lapsen omalla tavalla asioita. Tukeminen on erilaisten mahdollisuuksien tarjoamista ja lapsen rinnalla kulkemista. Tukemisen voi nähdä myös niin, että yksilön muokkaamisen sijaan ympärillä oleva yhteisö mukautuu yksilön tarpeisiin ja toiveisiin. Kyse on siitä, että joskus voidaan muuttaa tapaa tehdä asioita niin, että lapsella on hyvä olla.

Myönteisessä tunnistamisessa:

- Kiinnitetään huomiota omaan ajatteluun ja omiin ennakkoluuloihin ja oletuksiin. Näitä on kaikilla. Saamalla kiinni omista ennakkoluuloista pystyy näkemään niiden yli ja taakse.
- Toiselle ihmiselle tärkeitä asioita voi ymmärtää, vaikka ei aina ymmärtäisi, miksi toinen niistä pitää.
- Tutustuminen on erityisen tärkeää. Vaikka tietäisikin jo ennakkoon jotain, ei sen pidä antaa liikaa ohjata omaa käsitystä.
- Myönteisen tunnustamisen mukainen kohtaaminen ei ole persoonakysymys, vaan kaikki voivat päättää toimia myönteisen tunnustamisen hengessä.
- Pyritään keskittymään voimavaroihin ja mahdollisuuksiin. Myönteinen tunnustaminen ei tarkoita kaiken hankalan unohtamista, vaan tietoista keskittymistä siihen, mikä jo onnistuu.

Vapaaehtoiset varamummut ja -vaarit

Vapaaehtoiset varamummut ja -vaarit

Mummun ja vaarin tupa -toiminta tarjoaa ikäihmisille suunnattua vapaaehtoistoimintaa lapsiperheiden hyväksi. Varaisovanhemman roolissa toimivat vapaaehtoiset mahdollistavat toiminnan. Tuvalla vapaaehtoiset varamummut ja -vaarit ovat varsinaisen toiminnan tärkein resurssi ja toiminnan sydän. Tavoitteena on, että vapaaehtoiset saavat merkityksellistä tekemistä sekä toiminta vahvistaa heidän voimavarojaan, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Mitä toiminta antaa vapaaehtoiselle?

- Toiminta vähentää yksinäisyyttä ja edistää jaksamista.
- Toiminta edistää mielen hyvinvointia.
- Varaisovanhemmuus edistää vapaaehtoisen aktiivista roolia omassa yhteisössään.
- Toiminnan kautta tutustuu toisiin eläkeläisiin.
- Toiminnan kautta tutustuu oman asuinalueen lapsiperheisiin.
- Toiminta edistää kiinnittymistä mielekkääseen eri sukupolvista koostuvaan yhteisöön.

Vapaaehtoiset varamummut ja -vaarit saavat itse suunnitella ja toteuttaa toimintaa tuvilla. Yhdessä lapsiperheiden ja työntekijän kanssa he järjestävät tupailtoja. Jokaisella on oikeus kuulua yhteisöön omana itsenään ja jokainen osallistuu omalla panoksellaan – oman elämätilanteensa mukaan. Toiminnan kautta niin vapaaehtoiset kuin lapsiperheet pääsevät osaltaan vaikuttamaan, osallistumaan ja tulemaan osallisiksi oman asuinalueensa yhteisöä. Esimerkiksi nimi Mummun ja vaarin tupa on vapaaehtoisten yhdessä ideoima ja keksimä nimi toiminnalle.

Varaisovanhemmalla ei tarvitse olla omia, biologisia lapsenlapsia, vaan oma persoona ja halukkuus ryhtyä varaisovanhemmaksi riittää. Kriteereinä vapaaehtoisuuteen on, että vapaaehtoiseksi haluava on ikäihminen, eli usein joko eläkkeellä tai eläkeiän kynnyksellä ja tykkää toimimisesta lapsiperheiden parissa.

"Tunnen kaikki pikkulapset läheisemmiksi varaisovanhempana toimimisen seurauksena." – Varaisovanhempi

"Yhteenkuuluvuus, pienten lasten ja perheiden auttaminen, merkityksellisyys." – Varaisovanhempi

Varaisovanhemman rooli lapsiperheille

Vapaaehtoiset varaisovanhemmat ovat tärkeä osa lapsiperheiden arkea jokaviikkoisessa tupatoiminnassa. Heidän antamallaan huomiolla ja auttamisella on tärkeä merkitys lapsiperheille. Perheet ovat kokeneet, että vapaaehtoisten antama huomio lapsille sekä seura vanhemmille ovat olleet erityisen tärkeitä. Varaisovanhemmilla on myös tärkeä rooli sukupolvien välisen tiedon ja kokemuksien jakajina. Toimiessaan varaisovanhempana perheille, joiden lapsilla ei ole omia isovanhempia lähipiirissään, voi varaisovanhempi olla ainut ikäihminen, jonka lapsi tuntee.

Vapaaehtoinen voi olla arjen apuna tupailloissa:

- Tarjota perheille apua lapsen pukemisessa
- Olla apuna pienten lasten syöttämisessä
- Olla mahdollistamassa vanhemmille ruokarauhan
- Olla leikkiseurana lapsille
- Olla juttuseurana vanhemmille

Vapaaehtoiset ovat kertoneet, että he kokevat tärkeänä mahdollisuuden osallistua oman asuinalueensa toimintaan, ja he haluavat tutustua myös toisiin eläkeläisiin sekä alueen lapsiperheisiin. Vapaaehtoisuus on tuonut iäkkäiden vapaaehtoisten elämään uutta merkitystä ja sisältöä. Varaisovanhemmat voivat tarjota lasten elämään kokemuksia, joita vaille lapset voisivat jäädä ilman sukupolvien välisiä kohtaamisia. Vapaaehtoisia kuulemalla luodaan monipuolisia vapaaehtoistoiminnan muotoja ja käytäntöjä.

"Tunnen itseni tarpeelliseksi, pidetyksi, saan itse antaa kiintymystä lapsille, äideille, isille ja "työkavereille." - Varaisovanhempi

"Iloa, terveyttä, henkistä pirteyttä, tuttavuuksia perheiden kanssa."
– Varaisovanhempi

"Jos saan annettua vanhemmille hiukan hengähdystaukoa ja mahdollisuuden keskustella muiden vanhempien kanssa leikittämällä lapsia, koen onnistuneeni. Tämä tuo minulle hyvän mielen. Myös keskustelu muiden varamummujen ja -vaarien kanssa on antoisaa. Työntekijät ovat ihania ja avarakatseisia ihmisiä, ja heidän kanssaan työskentely on ilo." – Varaisovanhempi

Vapaaehtoisen polku varaisovanhemmaksi

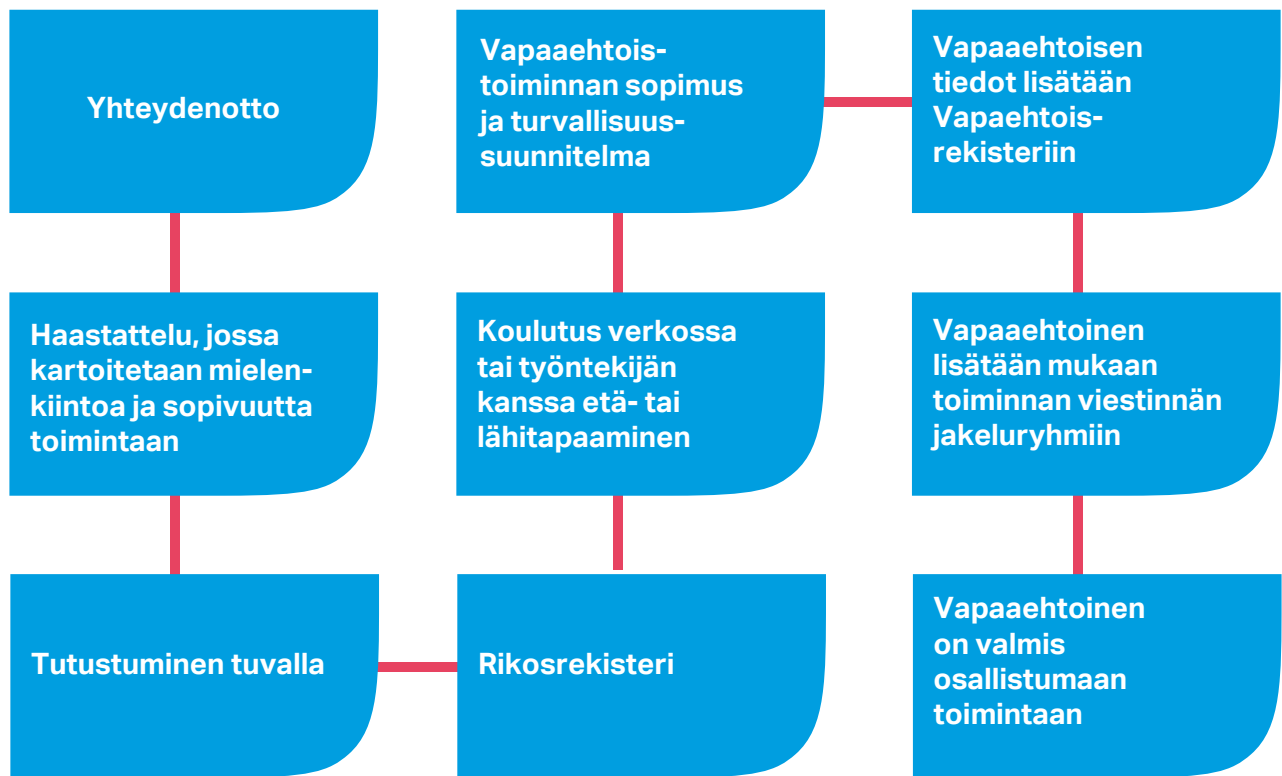
Vapaaehtoiset tulevat toimintaan mukaan omalla yhteydenotolla, esimerkiksi soittamalla tai nettisivujen yhteydenottolomakkeella. Yhteydenottolomakkeen kautta tieto saapuu joko vapaaehtoistoiminnan koordinaattorille tai Mummun ja vaarin tupa -toiminnasta vastaavalle työntekijälle. Työntekijä ottaa vapaaehtoiseen yhteyttä mieluiten puhelimitse, mahdollisesti myös muilla tavoin.

Kun vapaaehtoiseksi varaisovanhemmaksi haluava on tavoitettu:

- Vapaaehtoiselle esitellään toimintaa.
- Työntekijä kartoittaa mielenkiintoa ja sopivuutta.
- Kerrotaan vapaaehtoisen polusta varaisovanhemmaksi.
- Tarjotaan mahdollisuutta tulla tutustumaan Mummun ja vaarin tuvan toimintaan paikan päälle.

Jokainen vapaaehtoiseksi haluava voi ensin tulla tutustumaan Mummun ja vaarin tupaan, ja päättää tämän jälkeen, vaikuttaako toiminta ja varaisovanhemmuus itselle sopivalta vapaaehtois-toiminnan muodolta. Vapaaehtoisten kanssa jutellaan soveltuvuudesta ja mielenkiinnosta toimintaan. Työntekijä kartoittaa sitoutumista ja halua toimia lapsiperheiden parissa. Tämän jälkeen työntekijä arvioi ja lopulta päättää vapaaehtoisten soveltuvuudesta toimintaan. Mummun ja vaarin tupa -toiminnassa jokainen vapaaehtoinen osallistuu vapaaehtoiskoulutukseen.

Vapaaehtoiskoulutus

Vapaaehtoiskoulutuksessa luodaan perusta varamummuna tai -vaarina toimimiseen. Koulutuksessa esitellään SOS-Lapsikylää järjestönä, vapaaehtoistoimintaa sekä Mummun ja vaarin tuvan toimintaa. Mummun ja vaarin tuvan koulutusmateriaali on SOS-Lapsikylässä tarjolla verkkomateriaalina itsenäiseen opiskeluun tai vaihtoehtoisesti koulutus voidaan järjestää lähikoulutuksena, jolloin koulutusmateriaali käydään yhdessä läpi. Kun vapaaehtoiseksi haluava on koulutettu tehtävään ja rikosrekisteriote on tarkastettu, hän allekirjoittaa sopimuksen vapaaehtoisena toimimisesta.

Vapaaehtoissopimus

Vapaaehtoissopimuksesta on hyvä löytyä:

- Toiminnan järjestäjän ja vapaaehtoisen yhteystiedot
- Vapaaehtoisen vapaaehtoistoimintaa koskevat toiveet
- Markkinointiluvan pyytäminen
- Vapaaehtoistoiminnan periaatteet sekä vaitiolositoumus
- Sopimuksen liitteinä toiminnan järjestäjän turvallisuussuunnitelma, sisältäen lasten turvallisuutta lisäävät toimintatavat

Vapaaehtoissopimuslomakkeella vapaaehtoinen sitoutuu noudattamaan vapaaehtoistoiminnan periaatteita. Vapaaehtoinen sitoutuu vaitiolositoumukseen, eli vapaaehtoinen ei kerro sivullisille henkilöille vapaaehtoistoiminnassa tietoonsa tulleita lapsen tai perheen yksityisyyden suojaan kuuluvia arkaluontoisia asioita.

Viimeistään sopimuksen tekemisen ja allekirjoittamisen yhteydessä käydään läpi myös Mummun ja vaarin tuvan Lapsen turvallisuutta lisäävät toimintatavat -turvallisuussuunnitelma, jota vapaaehtoinen sitoutuu osaltaan toteuttamaan vapaaehtoistyössä. Kaikki sopimuskohdat käydään yhdessä vapaaehtoisen kanssa läpi. Työntekijän vastuulla on varmistaa, että vapaaehtoisen kanssa on käyty läpi ne asiat, jotka sopimuksessa mainitaan. Vapaaehtoisen tiedot päivitetään vapaaehtoistoiminnan rekisteriin, jossa tietoja säilytetään vapaaehtoisena toimimisen ajan. Sopimuksesta tehdään kopio vapaaehtoiselle.

Rikostaustaote lasten kanssa toimimiseen

Kaikessa lasten kanssa tehtävässä vapaaehtoistoiminnassa tarvitaan vapaaehtoiselta rikostaustaote. Rikostaustaotteella tarkoitetaan rikosrekisteri-otetta, joka on tarkoitettu esitettäväksi työnantajalle, viranomaiselle, oppi-laitokselle tai vapaaehtoistoiminnan järjestäjälle Suomessa, kun henkilö ryhtyy toimimaan alaikäisten kanssa.

Mummun ja vaarin tupa -toiminnan työntekijä tilaa otteen vapaaehtoisen suostumuksella Oikeusrekisterikeskuksen verkkosivulta. Ilman rikosrekisteriotetta ei voi toimia varaisovanhempana eikä olla tekemisessä lasten parissa.

Tervetuloa – vapaaehtoisena Mummun ja vaarin tuvalla

Kun Mummun ja vaarin tuvan varaisovanhemmaksi haluava on käynyt vapaaehtoisoulutuksen, tutustunut Mummun ja vaarin tuvan Lasten turvallisuutta lisäävät toimintatavat -turvallisuussuunnitelmaan, täyttänyt ja allekirjoittanut sopimuksen vapaaehtoisena toimimisesta ja hänen rikosrekisteriotteensa lasten kanssa toimimiseen on tarkastettu, on hän valmis toimimaan Mummun ja Vaarin tuvalla varaisovanhempana.

- Varaisovanhempi voi olla mukana Mummun ja vaarin tuvilla.
- Varaisovanhempi lisää oman alueensa varamummujen ja -vaarien viestintäryhmiin (oman tahtonsa mukaan, osallistuminen ei edellytä sosiaalisen median käyttöä).
- Varaisovanhempi voi osallistua vapaaehtoisten päiväkahveille, jotka on suunnattu vertaistoiminnaksi kaikkien alueiden vapaaehtoisille.
- Varaisovanhempi on osa Mummun ja vaarin tupa -yhteisöä, ja omien mielenkiinnonkohteiden ja kokemuksen kautta rakennetaan yhdessä hänelle mielekäs tapa toimia lasten parissa tuvalla ja osana Mummun ja vaarin tuvan yhteisöä.
- Työntekijä on tuvalla vapaaehtoisen tukena, apuna ja seurana – kuten muutenkin kaikessa tekemisessä.
- Vapaaehtoisilla on SOS-Lapsikylän järjestämässä Mummun ja vaarin tupa -toiminnassa ollut rintamerkki, jossa on järjestön logo ja oma nimi. Näin perheet tunnistavat tuvalla vapaaehtoisen, mutta rintamerkki tuo myös vapaaehtoiselle yhteenkuuluvuutta sekä muistuttaa omasta tärkeästä roolista osana lapsiperheiden parissa tehtävää vapaaehtoistoimintaa.

Arvokas-tarina yhdestä tavasta olla
Mummun ja vaarin tuvan vapaaehtoinen:

<https://www.sos-lapsikyla.fi/blog/2020/06/03/tiedan-mita-lapsuus-voi-ihmiselle-tehda/>

Vapaaehtoisten tukeminen, lisäkoulutus ja virkistys

Mummun ja vaarin tupa -toiminta muodostuu vapaaehtoisuudesta käsin. Työntekijän antama tuki ja ohjaus on tärkeä osa vapaaehtoisten hyvinvointia. Lähtökohta on arvostaa jokaisen vapaaehtoisen omaa tapaa olla toiminnassa mukana. Mukanaoloon riittää se, että vapaaehtoinen nauttii toimimisesta lasten ja lapsiperheiden parissa sekä voi sitoutua toimintaan.

Toiminnassa tarjotaan vapaaehtoisille ammatillista ohjausta ja tukea. Vapaaehtoiisiin ollaan yhteydessä säännöllisesti. Heille lähetetään toiminnasta tiedottava kirje joka kuukausi. Vapaaehtoisille järjestetään säännöllisesti vertaistapaamisia, koulutuksia sekä virkistystoimintaa.

He osallistuvat toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen aktiivisesti, mm. säännöllisen palautteen keruun ja yhteiskehittämisen työpajojen kautta.

Tukeminen

Jokaisen vapaaehtoisen tukemisen, onnistumisen, jatkuvan oppimisen ja osallisuuden edistämisen taustalla on kohtaaminen, kuuntelu ja yhdessä tekeminen. Mummun ja vaarin tuvan tekeminen pohjautuu SOS-Lapsikylän vapaaehtoistoiminnan arvoihin.

Mummun ja vaarin tuvan jokainen vapaaehtoinen:

- On arvokas ja tärkeä omana itsenään
- Tulee kohdatuksi, kuulluksi ja nähdyksi
- On osa toimintaa, jossa toiveita kunnioitetaan ja toiveisiinsa vastataan
- On omalla persoonallaan ja panoksellaan tärkeä osa tupayhteisöä ja yhteistä tarinaa
- On mukana omasta tahdostaan

Koulutus

- Jokaista vapaaehtoista tuetaan järjestämällä säännöllisesti vertaistoimintaa ja koulutuksia.
- Koulutukset voidaan järjestää vapaaehtoisten toiveiden ja palautteen pohjalta, tai työntekijä voi järjestää koulutuksia ajankohtaisten tarpeiden mukaan.
- Koulutukset tukevat elinikäistä oppimista ja yksilön aktiivisuutta.
- Koulutusten osatavoite on ryhmäytyminen ja vertaiskokemuksellisuus.

Virkistys

- Vapaaehtoisten palkitseminen ja virkistys Mummun ja vaarin tupa-toiminnassa noudattaa verohallinnon ohjeistuksia ja toteutuu yleishyödyllisen vapaaehtoistoiminnan mukaisesti.
- Virkistystoimintaa voidaan järjestää tupakohtaisesti vapaaehtoisille, kaikkien tupien vapaaehtoisille tai sitoa vapaaehtoiset laajemmin osaksi toiminnan järjestäjän virkistystilaisuuksia.
- Hyvään mieleen ja vapaaehtoisen huomioimiseen on monia keinoja, vaikka teemajuhlat tuvalla tai jäätelölahjakortti kesäkiitoksena. Esimerkiksi Mummun ja vaarin tuvalla vapaaehtoiset ovat nauttineet vertaistapaamisista, teatterielämyksistä, luontoretkestä sekä SOS-Lapsikylän vapaaehtoisille suunnatuista vuosittaisista pikkujouluista.
- Koulutus virkistykseen: Vapaaehtoisille voidaan järjestää esimerkiksi ensiapukoulutus, jossa virkistystä tuo toiminnan ulkopuolinen ohjaaja tai tupa-arkeen liittyvästä vapaaehtoistoiminnasta poikkeava tekeminen.
- Yhteistyöverkostot ja mahdolliset lahjoitukset muilta toimijoilta tarjoavat myös virkistysmahdollisuuksia, esimerkiksi toiminnalle lahjoitetut liput konserttiin tuovat iloa vapaaehtoisen arkeen.

Työntekijän rooli

Työntekijän rooli

Mummun ja vaarin tupa on ammatillisesti ohjattua vapaaehtoistoimintaa. Työntekijä vastaa toiminnan järjestämisestä, viestinnästä ja mahdollistaa tupatoiminnan toteutumisen. Työntekijä on kaikessa toiminnassa mukana ja jokaisella tupakerralla paikalla. Työntekijän osallistuminen itse tupatoimintaan on tärkeää, sillä tuvalla on kyettävä reagoimaan lapsiperheiden tarpeisiin, esimerkiksi ohjaamaan heitä tarvittaessa muiden tukitoimien pariin. Toiminnassa voi olla myös tilanteita, joissa vapaaehtoisilla herää huoli jonkun lapsen tai perheen hyvinvoinnista. Työntekijä ottaa silloin tilanteen hoitaakseen.

Mummun ja vaarin tuvalla työntekijä:

- Toimii kaikkien sukupolvien seurana, tukena ja apuna
- Edistää toiminnallaan eri sukupolvien vuorovaikutusta ja kohtaamista
- Mahdollistaa tupatoiminnan toteutumisen ja vastaa viestinnästä
- Suunnittelee ja kehittää toimintaa yhdessä lapsiperheiden ja vapaaehtoisten kanssa
- Varmistaa toiminnan tavoitteiden toteutumisen
- Toimii yhteistyössä kuntien, tupatoimipaikkojen ja muiden yhteistyötoimijoiden kanssa
- Turvaa tuvalla lapsen normaalin kasvun ja kehityksen ja on tarvittaessa yhteydessä muihin palveluihin tai viranomaisiin

Toiminnan tavoitteellisuus ja tuloksellisuus

Työntekijät keräävät palautetta toiminnasta. Systemaattisesti kerätyn seurantatiedon avulla arvioidaan toimintaa sekä tehdään toimintaan tarvittaessa muutoksia tavoitteisiin pääsyn sekä jatkuvan kehityksen varmistamiseksi. Toimintaa arvioimalla ja tilastoimalla on mahdollista huomioida niin tavoitellut kuin odottamattomat tulokset ja vaikutukset. Jatkuvan arvioinnin ja tilastoinnin kautta saadaan tietoa toiminnan hyödyistä ja merkityksellisyydestä kohderyhmille.

Yhteistyössä kävijöiden ja muiden toimijoiden kanssa

- Sosiaalisen median kanavien hyödyntäminen ja toimintaa tukevan tiedon jakaminen muilta toimijoilta tuo lisäarvoa perheiden ja ikäihmisten hyvinvoinnin tukemiseen.
- Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja tiedon levittäminen eri palvelumuodoista on tärkeää.
- Oikean kohderyhmän tavoittamiseksi on verkostoiduttava alueella ja uudella alueella on aina rakennettava yhteistyö sen alueen toimijoiden kanssa.
- Verkostot mahdollistavat tutustumisen perheisiin, joille voi kertoa toiminnasta.

Perheiden ja vapaaehtoisten ikäihmisten osallistuminen toiminnan suunnitteluun on tärkeää toiminnan onnistumisen kannalta. Tärkeintä on molempien kohderyhmien kuunteleminen ja osallistaminen toiminnan suunnitteluun. Työntekijät ovat kehittäneet Mummun ja vaarin tupa -toimintaa yhdessä vapaaehtoisten ja lapsiperheiden kanssa ensimmäisestä vuodesta lähtien.

"Tunnen voivani auttaa sekä konkreettisesti että henkisenä tukena vanhemmille." – Varaisovanhempi

Neljä onnistumisen omenaa

1. Ensimmäiseen vapaaehtoiskoulutukseen osallistuneet ikäihmiset keksivät toiminnalle nimen ja ideoivat toiminnan alkuun.
2. Ennen toiminnan käynnistämistä tutustuttiin alueeseen muun muassa perhekahviloissa vierailemalla ja siellä lapsiperheitä haastatteleamalla.
3. Lapsiperheiltä tulleita toiveita on huomioitu muun muassa toiminnan aikatauluissa, ja ruokien suunnittelu tehdään yhdessä lasten ja vanhempien kanssa.
4. Toiminnan sisältö, kuten askartelut ja leipomiset ym., ovat lapsiperheiden ja vapaaehtoisten suunnittelemaa.

+ Aina kun mahdollista, niin mikset suunnittelisi ja tekisi yhdessä?

Tässäkin käsikirjassa sisällössä on mukana kävijöiden omia kuvia ja heidän omin sanoin kertomiaan kommentteja toiminnasta.

Ammatillinen osaaminen ja vapaaehtois-toiminta lapsiperheiden hyväksi

Mummun ja vaarin tuvan työntekijä on kaikkien sukupolvien seurana, tukena ja apuna ja aina mukana kaikessa tekemisessä. Mummun ja vaarin tuvan ollessa ammatillisesti tuettua toimintaa, voi työntekijä tarvittaessa reagoida nopeasti ja ottaa kävijän tilanteen hoitaakseen, jos työntekijällä itsellään, vanhemmalla tai vapaaehtoisella, herää huoli lapsiperheen hyvinvoinnista.

Yhteistyö kunnan kanssa on lapsiperheiden varhaisen, arjen tuen ja lapsiperheille suunnatun toiminnan ytimessä. Toiminta kannattaa tehdä näkyväksi yhteistyössä toiminta-alueiden neuvoloiden, päiväkotien ja asukaspuistojen kanssa. Mummun ja vaarin tupa on myös lastensuojelujärjestön matalan kynnyksen toimintaa, ja tavoitteena on verkostoitua muiden alueen järjestöjen kanssa.

Mummun ja vaarin tuvan asiantuntijavierailut

Mummun ja vaarin tuvan yksi toimintamuoto ovat asiantuntijavierailut. Asiantuntijavierailussa tuvan ulkopuolinen ammattihenkilö, joko oman organisaation tai jonkin muun toimijan työntekijä, tulee vierailemaan tuvalle jonkin aihepiirin asiantuntijana. Asiantuntija vierailee tuvalla sovitusti ja pitää esimerkiksi perheiltä esiin tulleiden toiveiden pohjalta teematupaillan tai ohjaa tuokion. Asiantuntija voi olla myös paikalla avointa juttelua varten.

Asiantuntijavierailut tukevat vanhempien jaksamista ja lisäävät vapaaehtoisten varmuutta tekemiseen. Monipuoliset asiantuntijavierailut lisäävät toiminnan merkittävyyttä ja toimivat myös varsinaisen tupatoiminnan tukitoimena.

Asiantuntijavierailujen hyöty:

- Tukee vanhemman voimavaroja ja tarjoaa työkaluja vanhemmuuteen
- Tarjoaa lapsiperheille tietoa, tukea ja neuvoja
- Ennalta ehkäisee suurempien ongelmien syntymistä
- Nostaa keskusteluun vanhempien kokemuksia ja sitä kautta löytää niihin ratkaisuja
- Tarjoaa vanhemmille vertaistukea
- Edistää monialaista yhteistyötä ja lisää ymmärrystä perheiden hyvinvoinnin edistämisen tavoista

Aihe asiantuntijavierailuun voi tulla vapaaehtoisen toiveesta tai työntekijä voi havaita perheiden kanssa käydyssä keskustelussa myötä asiantuntijavierailun toiveen tai tarpeen. On hyvä kysyä perheiltä, miten he kokevat jonkin idean ja sopiiko se heille.

Työntekijä voi kertoa perheille mahdollisuudesta pyytää tuvalle asiantuntijavierailuja ja ottaa perheet osaksi suunnittelua ennen kuin asiantuntijaan otetaan yhteyttä. Rajatun aiheen löytäminen helpottaa asiantuntijan mukaan ottamista.

Palveluohjauksellinen ja neuvonnallinen työote

Mummun ja vaarin tuvalla työntekijä toimii arjen tukena lapsiperheille. Perheille tarjotaan palveluohjauksellista neuvontaa ja tukea tuvalla. Työntekijät neuvovat perheitä heille kuuluvista palveluista. Matalan kynnyksen toiminnassa työntekijällä on tärkeä rooli siinä, että hän pystyy luomaan tupatoiminnan aikana luottamukselliset välit perheeseen. Työntekijä voi toimia yhdistävänä siltana perheen ja eri palveluiden välissä. Työntekijän tulee omata palveluohjauksellinen työote. Hän ei voi kuitenkaan luoda asiakkuussuhteita tai toimia yksilöllisenä palvelunohjaajana.

Jos Mummun ja vaarin tuvan aikana työntekijä tai vapaaehtoinen huomaa, että perheellä on tarve suurempaan tukeen tai muuten herää huoli perheen jaksamisesta, on työntekijän rooli tilanteen mukaan joko ehdottaa perheelle itselleen palvelutarpeen arviointipyynnön tekemistä tai konsultoida tarvittavia ammattilaisia tuen saamiseksi perheelle. Työntekijä voi tarpeen tullen olla yhteydessä esimerkiksi perheen kotikunnan sosiaalityöntekijään, ja työntekijä voi tehdä palvelutarpeen arviointipyynnön. Työntekijän rooli Mummun ja vaarin tuvalla ei ole siis selvittää ja arvioida, mitä palveluita perhe tarvitsee, mutta hän voi toimia rinnalla kulkijana palveluihin ohjattaessa. Jos kyseessä on lastensuojelullinen tarve, on lastensuojeluilmoituksen tekeminen työntekijän ammatillinen velvollisuus.

"Minulle lapsiperheet ovat tärkeä osa yhteiskuntaa, ja se miten hyvin perheet voivat heijastaa koko yhteiskuntaa. Mitä varhaisemmassa vaiheessa päästään tukemaan perheitä, sitä paremmin varmistamme lapsille hyvän lapsuuden." –Varaisovanhempi

Tuki- ja apukanavat perheille

Mummun ja vaarin tuvan työntekijällä tulee olla tietoa lapsiperheiden sosiaalipalveluiden tukimuodoista. Joskus tieto tai tiedon etsintä perheelle erilaisista kanavista oman avun saamiseksi riittää.

Työntekijä voi myös olla perheen puolesta ja perheen suostumuksella yhteydessä kotikunnan palveluihin tai muihin järjestötoimijoihin, joilla on tarjolla perheen tilanteeseen sopivaa palvelua.

Voi kuitenkin olla tilanteita, joissa perheen voimavarat ovat niin vähäiset, että perhe tarvitsee järeämpiä aputoimia. Perheille suunnattujen sosiaalipalveluiden tavoite on auttaa ja neuvoa koko perhettä.

Työntekijän ei tarvitse tietää kaikkea itse, vaan ennen kaikkea osata etsiä ja löytää oikea palvelu. Työntekijällä on hyvä olla perustiedot eri kanavista, mutta avoin dialogi sekä uskallus ja halu kysyä lisää –niin perheiden, vapaaehtoisen kuin yhteistyötoimijoiden kanssa – ovat työntekijän parhaita työvälineitä.

Lastensuojeluilmoitus

Velvollisuus ja oikeus tehdä lastensuojeluilmoitus perustuvat lastensuojelulakiin. Velvollisuudesta tehdä lastensuojeluilmoitus säädetään lastensuojelulain 25 pykälän 1 momentissa. Lakiin perustuva velvoite liittyy henkilön tehtävään, luottamustoimeen tai ammattiin säännöksessä mainituilla toimialoilla. Muilla henkilöillä on oikeus tehdä lastensuojeluilmoitus lastensuojelulain 25 pykälän 2 momentin nojalla. Vapaaehtoistoimintaan osallistuvilla henkilöillä ei ole lakiin perustuvaa velvollisuutta tehdä lastensuojeluilmoitus, mutta heillä on oikeus tehdä ilmoitus mahdollisten salassapitosäännösten estämättä.

Kaikilla SOS-Lapsikylän työntekijöillä on lastensuojelulain 25 pykälän 1 momentin mukainen velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus viipymättä ja salassapitosäännösten estämättä.

SOS-Lapsikylän koko toiminnan perustana on lapsen oikeuksien sopimus, joka on Suomessa suoraan velvoittavaa lainsäädäntöä. Lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa asettamaan lapsen edun etusijalle kaikissa lapsiin liittyvissä toiminnoissa. Lapsen oikeuksien sopimuksessa sitoudutaan takaamaan lapselle hänen hyvinvoinnilleen välttämättömän suojelu ja huolenpito.

Mummun ja vaarin tupa -toimintaa ylläpitää SOS-Lapsikylä, jolloin myös vapaaehtoistoimintaan osallistuvien henkilöiden velvollisuus turvata lapselle välttämätön suojeleminen ja huolenpito korostuu. SOS-Lapsikylän vapaaehtoistyöhön osallistuvan henkilön tulisi näin ollen aina tehdä lastensuojeluilmoitus, kun hän saa tietää lapsesta, jonka hoidossa ja huolenpidossa, olosuhteissa tai omassa käyttäytymisessä on syitä, joiden vuoksi lapsen mahdollinen lastensuojelullisen tuen tarve pitäisi selvittää. Tarvittaessa vapaaehtoinen voi keskustella asiasta SOS-Lapsikylän työntekijän kanssa.

SOS-Lapsikylän työntekijä ei tee arviointityötä, eikä hän voi jäädä esimerkiksi seuraamaan lapsen tilanteen kehittymistä. Jos työntekijä havaitsee tai vapaaehtoinen tuo hänen tietoonsa lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin kielteisesti vaikuttavan seikan, työntekijä voi tarvittaessa ottaa asian puheeksi vanhemman kanssa ja kertoa lastensuojeluilmoituksen kynnyksestä ja tarkoituksesta. Ilmoitusvelvollisen on tehtävä lastensuojeluilmoitus viipymättä, kun sen edellytykset täyttyvät. Vaihtoehtoisesti työntekijä voi tehdä yhdessä lapsen tai vanhemman kanssa lastensuojelulain 25 a pykälän mukaisen yhteydenoton lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi.

Lastensuojeluilmoitus tehdään salassapitosäännösten estämättä. Salassapidosta säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 14 ja 15 pykälissä ja se muodostuu kolmesta osa-alueesta: asiakirjasalaisuudesta, vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta. Salassapitovelvollisuus sitoo kaikkia SOS-Lapsikylän toiminnassa mukana olevia, työntekijöitä sitoo laki ja vapaaehtoisia allekirjoitettu lupaus olla ilmaisematta vapaaehtoistoiminnassa tietoonsa saamiaan asioita.

Lastensuojeluilmoituksen tekemiseen liittyy aina harkintaa. Ilmoittajalla ei kuitenkaan tarvitse olla täyttä varmuutta siitä, onko lapsella tuen tarvetta tai edes siitä, onko tuen tarpeen arviointi tarpeen. Riittävää on, että ilmoittajan subjektiivisen arvion mukaan lapsen olosuhteista tai lapsen omasta käyttäytymisestä on perustellusti pääteltävissä, että lapsella saattaa olla lastensuojelun tarve ja siksi hänen lastensuojelullinen tuen tarpeensa saattaisi olla hyvä arvioida. Lastensuojeluviranomaisen tehtävä on päättää, mihin toimenpiteisiin ryhdytään sekä tarvittaessa selvittää lapsen tilanne ja arvioida lapsen tuen tarve.

Lapselle on turvattava normaali kasvu, kehitys ja hyvinvointi. Mahdollisia syitä lastensuojeluilmoituksen tekoon on useita. Lapsen ei kuulu pärjätä, vaan lapsella on oikeus tasapainoiseen kehitykseen, psyykkiseen ja aineelliseen hyvinvointiin sekä turvalliseen kasvuympäristö. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä vain tunnistettavissa olevasta lapsesta. Ilmoituksen tekeminen ei ole lapsen vastuulla ja se ei edellytä huoltajan suostumusta. Jos mahdollista työntekijä voi kertoa lapselle ja huoltajalle lastensuojeluilmoituksesta ennen sen tekemistä.

Mummun ja vaarin tuvalla ilmoituksen teosta kerromme vanhemmalle, joka on yleensä myös lapsen huoltaja. Lapsen huoltajana voi olla myös joku muu henkilö kuin vanhempi, jolloin ilmoituksen tekemisestä kerrotaan hänelle. Lastensuojelulaki ei velvoita kertomaan etukäteen lastensuojeluilmoituksen tekemisestä vanhemmalle, muulle huoltajalle ja/tai lapselle, mutta vapaaehtoistoiminnan on oltava avointa. Jos lastensuojeluilmoituksen taustalla on epäily lapsen psyykkisestä tai fyysisestä kaltoinkoittelusta tai seksuaalisen hyväksikäytöstä, on suositeltavaa konsultoida sosiaalityöntekijää ja poliisia, missä vaiheessa huoltajalle asiasta kerrotaan vai kerrotaanko ollenkaan. Rikosepäilytilanteissa tietoa ei kuitenkaan yleensä anna ilmoituksen tekijä.

Lastensuojeluilmoitus tehdään aina viipymättä. Jos käy keskustelua tai miettii, tulisiko ilmoitus tehdä, niin silloin ilmoituksen kynnys on jo tosiasiallisesti ylittynyt. Lastensuojeluilmoituksen tekee henkilö, joka on havainnot tehnyt ja jolla on ensikäden tieto syistä, joiden vuoksi ilmoituskynnys ylittyy. Lastensuojeluilmoitus tehdään aina, kun kynnys ilmoituksen tekemiselle ylittyy, vaikka olisi tiedossa, että jo aiemmin on tehty lastensuojeluilmoitus tai että lapsi on jo sosiaalihuollon tai lastensuojelun asiakas.

Jos vapaaehtoinen on tehtävässään havainnut lapsen hoidossa ja huolenpidossa, kasvuolosuhteessa tai lapsen käyttäytymisessä seikkoja, joiden vuoksi lapsen tai lapsiperheen tilanne mietityttää, niin jokaisella on mahdollisuus ja oikeus tehdä ilmoitus mahdollisesta salassapitovelvoitteesta huolimatta. Vapaaehtoisella ei ole ilmoitusvelvollisuutta, joten hän voi tehdä ilmoituksen nimettömänä. Lähtökohtaisesti Mummun ja vaarin tuvalla työntekijä tekee lastensuojeluilmoituksen. Työntekijän on hyvä keskustella vapaaehtoisen kanssa tilanteesta sekä kertoa sosiaalihuollon tehtävästä.

Mummun ja vaarin työntekijä toimii palveluohjauksellisessa roolissa. Kunnan lakiin perustuva velvoite on arvioida, määritellä ja järjestää lapselle ja hänen perheelleen välttämättömät sosiaalipalvelut. Tässä sovelletaan Lastensuojelulakia 417/2007.

Osio perustuu THL:n lastensuojelunkäsikirjaan ja SOS- Lapsikylän Lapsioikeuslakimies Mirjam Aranevan ja kehittämispäällikkö Johanna Hedmanin asiantuntijuuteen.

Tukitoimet vapaaehtoiselle

Mummun ja vaarin tuvan vapaaehtoisten kanssa on hyvä ottaa ennalta ehkäisevästi puheeksi myös ikäihmisten palvelunohjaus ja tukitoimet. Mummun ja vaarin tuvan vapaaehtoisien ikäryhmä huomioon ottaen eteen voi tulla tilanne, jossa vapaaehtoinen ei kykene toimimaan enää varaisovanhemman roolissa. Jos Mummun ja vaarin tuvan vapaaehtoinen ei kykene jatkamaan tupatoiminnassa, on hyvä olla toimintamalli, jolla varmistetaan, että vapaaehtoinen ei jää yksin toiminnan päättyessä.

Vapaaehtoiset ovat toiminnan kohderyhmä ja hyvä ohjaus myös toiminnan loppuessa tukee ikäihmisen hyvinvointia. Joskus voi riittää puhelu, jossa työntekijä voi kysellä kuulumisia ja vapaaehtoinen kertoo itse, mitä kaikkea arkeen kuuluu ja samalla mahdollisesti nousee esiin, minkä palvelujen piirissä hän jo on. Työntekijä voi tässäkin tilanteessa toimia yhdistävänä siltana. Vapaaehtoisten suostumuksella työntekijä voi olla yhteydessä ikäihmisille toimintaa järjestäviin kunnan ammattilaisiin tai järjestöihin, esimerkiksi etsivää vanhustyötä tekevät järjestöt.

Asiaa voi lähestyä jokaisen vapaaehtoisen kanssa yksilöllisesti tai ryhmänohjauksellisen tilanteen muodossa. Näin myös vapaaehtoisille voidaan kertoa ennalta eri palveluista ja lisätä ikäihmisen tietoisuutta palvelukentästä sekä tukea hänen omaa aktiivista rooliaan palveluihin hakeutuessa. Avoimella keskustelulla niin vapaaehtoisen kuin työntekijän on mahdollista kohdata tilanne yhdessä, ja vapaaehtoinen voi matalalla kynnyksellä kertoa omia kuulumisiaan.

"Kun meidän elämässä mummu ja vaari on tosi harvoin mukana, niin on kivaa seuraa ja mielenkiintoisia tarinoita ja iloa viettää aika vaikka varamummujen ja -vaarien kanssa." – Vanhempi

Huoli-ilmoitus

Huoli-ilmoitus on vanhuspalvelulain mukainen ilmoitus ikäihmisen palveluntarpeesta. Se perustuu lakiin ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista:

- Ilmoitus tehdään, kun herää huoli ikäihmisestä, joka on ei pysty vastaamaan omasta huolenpidostaan ja terveydestään.
- Ilmoituksen tarkoituksena on varmistaa, että ikäihminen saa tarvitsemansa huolenpidon silloinkin, kun hän ei sitä itse osaa pyytää.
- Ilmoituksen voi tehdä kuka tahansa. On suositeltavaa, jos mahdollista, että huolen kohteena olevalle henkilölle kerrotaan ilmoituksen tekemisestä.

Mummun ja vaarin tupa -toiminta

Mummun ja vaarin tupa -toiminta

Tuvalla:

- Työntekijät ovat toiminnan mahdollistajia
- Vapaaehtoiset ovat toiminnan toteuttajia
- Lapset ja lapsiperheet toiminnan kävijöitä
- Ruoka kohtaamisen väline ja perheille tärkeänä tukitoimi
- Ihmisläheisiä kohtaamisia ja osallisuuden kokemuksia eri sukupolvien kesken

Mummun ja vaarin tupa kutsuu kaikki lapsiperheet osaksi toimintaa

Mummun ja vaarin tupa -toiminta on avointa kaikille lapsiperheille. Tämä mahdollistaa tasa-arvoisen kohtaamisen moninaisille perheille eri yhteiskuntaluokista. Toiminnan pääasiallinen kohderyhmä on lapsiperheet, joissa on 0–12-vuotiaita lapsia. Tupailta järjestetään toiminta-alueittain yhtenä tai useampana arki-iltana viikossa.

Tavoitteena on saavuttaa juuri ne perheet, joille osallistuminen ammatillisesti tuettuun tupatoimintaan tuo merkityksellistä tukea omaan arkeen ja arjessa jaksamiseen. Tämän vuoksi on tärkeää tavoittaa etenkin perheet, joilla on esimerkiksi tunnetta osattomuudesta, puutetta tukiverkostoista, ylisukupolvista huonosuaisuutta, kielitaidottomuutta tai elämässään muita hyvinvointia uhkaavia tekijöitä.

Lapsiperheet hyötyvät palveluista ja toiminnasta, jotka ovat helposti saavutettavissa ja lähellä. Mikäli mahdollista, tupatoiminta kannattaa järjestää lapsiperheille tutussa ympäristössä, esimerkiksi alueen asukaspuistossa. Siellä, missä perheet jo ennestään käyvät, on hyvä olla tarjolla tietoa Mummun ja vaarin tupa -toiminnasta, jotta perheet löytävät tuvalle, esimerkiksi alueen päiväkodissa ja neuvolassa.

Mummun ja vaarin tuvalle tavoitellaan keskimäärin 25 kävijää jokaiselle tupaillalle ja tämän lisäksi mukana on hyvä olla useampi vapaaehtoinen. Tilasta riippuen on hyvä määritellä toiminnalle ryhmä koko, jotta voidaan varmistaa tupaillan sujuva eteneminen niin, että illan aikana aikaa jää myös perheiden kohtaamiseen.

Mummun ja vaarin tupa –toiminnassa on hyvä muistaa:

- Varmistaa lapsen oikeuksien toteutuminen jokaiselle lapselle.
- Antaa kaikille lapsille mahdollisuus elää mahdollisimman tavallista lapsuutta perheessä ja turvallisessa ympäristössä.
- Tukea lapsia ja lapsiperheitä yhteiskunnassa, jossa hyvinvointierot kasvavat.
- Etsiä ja kehittää toimintatapoja yhdessä kuntien ja muiden yhteistyötoimijoiden kanssa lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin lisäämiseksi.
- Etsiä ja kehittää toimintatapoja yhdessä lapsien, lapsiperheiden ja vapaaehtoisten kanssa lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin lisäämiseksi.
- Tarjota mielekästä matalan kynnyksen tekemistä ja jaksamista arkeen eri sukupolvien kesken.

**Mummun ja vaarin
tupa – tila ja paikka,
johon on helppo
saapua**

Vapaaehtoinen

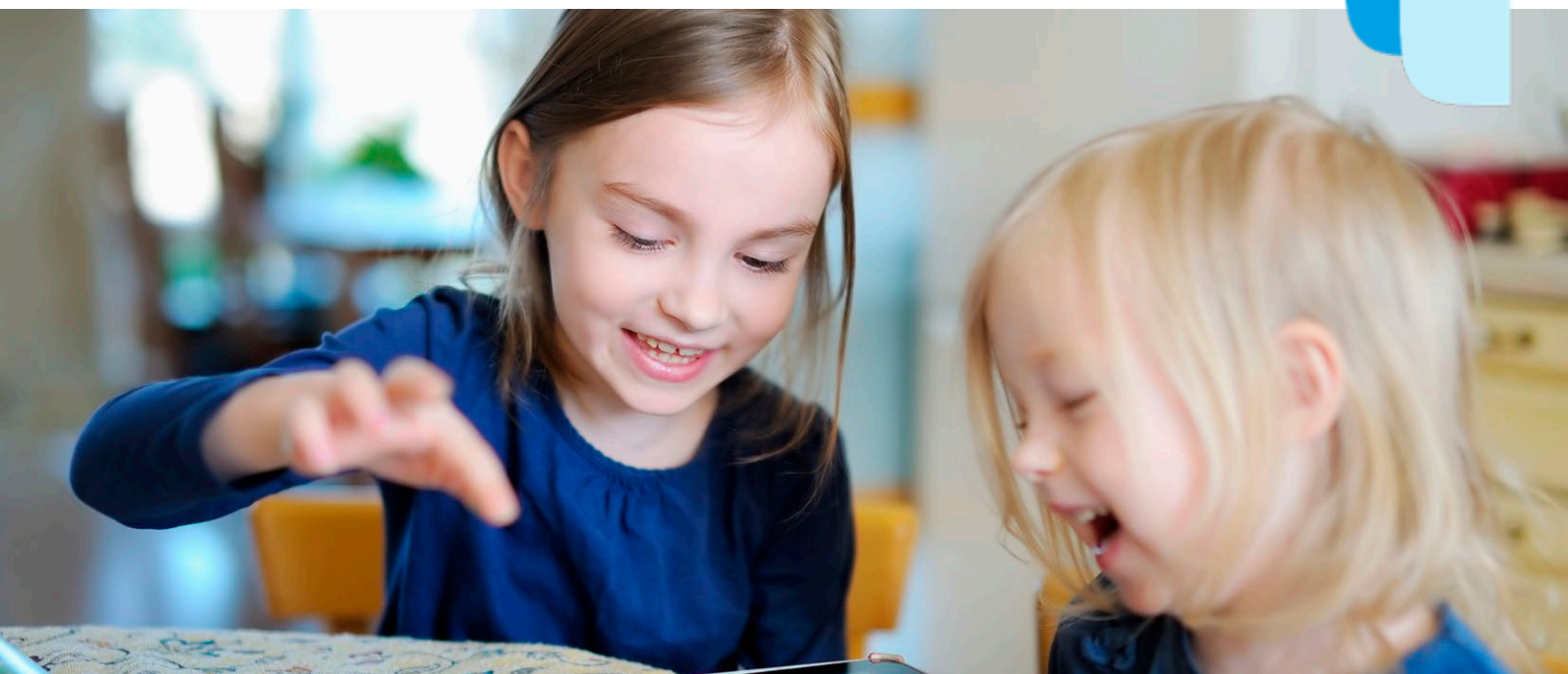
- Ruoan valmistus
- Toiminnan ohjaus
- Toimiminen lasten kanssa
- Vanhempien juttukaveri
- Itselle merkityksellistä tekemistä

Vanhempi

- Osallistuminen ja vertaistuki
- Lapsen kanssa yhteistä tekemistä ja myös itselle tekemistä
- Tukea ja apua arkeen ja omiin voimavaroihin

Lapsi

- Vanhempien kanssa yhteistä tekemistä
- Lapsi saa huomiota vapaaehtoisilta
- Leikkikavereita
- Lapsen kasvun tukeminen
- Turvallinen ympäristö

Toiminnan käynnistäminen pähkinäkuoressa

- Päätös toiminnan käynnistämisestä ja sovitaan resurssit toiminnalle.
- Tehdään toimintasuunnitelma, viestintäsuunnitelma ja budjetti toiminnalle.
- Kartoitetaan alueet, jossa toiminnalle on tarvetta ja etsitään toiminnalle tilat. Hyviä yhteistyökumppaneita ovat kaupungit sekä järjestöt.
- Mainostetaan toimintaa lapsiperheiden ja vapaaehtoisten löytämiseksi.
- Rekrytoidaan ja koulutetaan vapaaehtoisia mukaan toimintaan.
- Toiminnan käynnistäminen, avataan tuvat lapsiperheille ja vapaaehtoisille.
- Otetaan lapsiperheet ja vapaaehtoiset mukaan toiminnan suunnitteluun.
- Verkostoidutaan alueen muiden toimijoiden kanssa, kuten varhaiskasvatuksen ja neuvolan kanssa.

Resurssit

Mummun ja vaarin tupa -toimintaa koordinoivat SOS-Lapsikylän työntekijät. Tupailloissa on mukana aina yksi SOS-Lapsikylän työntekijä.

Varaisovanhemman roolissa toimivat vapaaehtoiset ovat toiminnan keskeisin resurssi, mutta työntekijöitä tarvitaan toiminnan järjestämiseen, vapaaehtoisten rekrytointiin, kouluttamiseen sekä tueksi perheiden kanssa toimittaessa.

Resurssien tarpeeseen vaikuttaa tupien määrä. SOS-Lapsikylässä toiminnan resursseina on yksi kokoaikainen työntekijä sekä kaksi osa-aikaista työntekijää. Osa-aikainen työntekijä (60 % työaika) ohjaa viikossa noin kolme tupaa. Kokopäiväinen työntekijä tupien ohjauksen lisäksi koordinoi toimintaa sekä huolehtii hallinnollisista tehtävistä.

Yhteen tupailtaan menee noin 5–6 tuntia sisältäen työmatkat tuvalle sekä kaupassa käynnin. Tämän lisäksi työntekijälle varataan aikaa toiminnan suunnitteluun, toiminnasta viestittämiseen sekä verkostotyöskentelyyn. Lisäksi toimintaan liittyen järjestetään vertaistoimintaa, retkiä sekä virkistystoimintaa.

Tilat ja tupien perustiedot

Mummun ja vaarin tupa -toiminnan tavoitteena on, että tuvat toimivat sosioekonomisesti haastavilla alueilla, helpottamassa alueiden perheiden tukipalveluiden tarvetta. Toiminta-alueet on hyvä valita yhteistyössä kaupunkien kanssa mahdollistaen toiminnan oikealla alueella.

Mummun ja vaarin tuvat toimivat tiloissa, jotka ovat entuudestaan tuttuja alueiden lapsiperheille ja soveltuvat lasten kanssa toimimiseen. Soveltuvia tiloja ovat esimerkiksi asukaspuistot, avoimet päiväkodit ja muut kohtaamispaikat, joissa on hyvin varusteltu keittiö, oleskelutilat ja valmiiksi lasten leluja ja pelejä.

Vapaita tiloja voi kysyä esimerkiksi kunnalta tai paikallisilta järjestöiltä, jotka yleensä antavat tilat maksutta käyttöön. Yhteistyökumppanin kanssa on hyvä tehdä yhteistyösopimus toimintaan liittyen.

Jokainen tupa on erilainen ja tilojen käytöstä sovitaan yhdessä tilan henkilökunnan kanssa. Tilan käytöstä tehdään käyttösopimus, jossa ehdot ja säännöt on kirjattu ylös. Tilan käytännöt on hyvä ohjeistaa myös vapaaehtoisille sekä perheille.

Jokaisesta tuvasta on hyvä kirjoittaa perustiedot tupakorttiin. Tupakortista löytyvät mm. tuvan osoite, aukioloajat, tilan henkilökunnan yhteystiedot sekä lähimmän ensiapupisteen tiedot. Lisäksi tupakortista löytyy ohjeet tilan varaamisesta, tilan siivouksesta, avaimen käytöstä, hälytysjärjestelmästä, tilan omasta tilastoinnista, säilytystiloista sekä mahdollisista muista erikseen sovituista asioita. Tarkoitus on, että kaikki tarvittava tieto tilan käyttöä varten löytyy yhdestä paikasta.

Suunnittelu ja vuosikello

Toimintaa varten on hyvä tehdä toimintasuunnitelma, johon kirjoitetaan toiminnan tavoitteet ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi koko vuodelle. Toimenpiteet on hyvä viedä esimerkiksi vuosikelloon. Vuosikello on vuoden aikana tapahtuvien toimintojen aikataulu, joka auttaa toiminnan suunnittelussa. Vuosikellon ylläpitäminen on hyvä sitoa osaksi toimintaa ja sitä voidaan vuoden aikana tarkentaa tai muuttaa.

Vuosikelloon kirjataan toimintakaudelle asetetut toimenpiteet näkyväksi. Vuosikelloon lisätään kaikki tarvittavat tapahtumat ja toimenpiteet mm. sisällönsuunnitteluun ja viestintään liittyen. Vuosikello helpottaa suunnittelemaan ja seuraamaan toimintaa ja varmistamaan, että asiat toteutuvat ajallaan. Tupatoiminnan myötä lisätään perheiltä ja vapaaehtoisilta tulleita toiveita osaksi vuosikelloa.

Vinkki: Vuosikello kannattaa tehdä taulukonlaskentaohjelmaan, näin voi helposti muokata taulukkoa sekä kopioida pohjan myös uuteen taulukkoon seuraava vuotta varten!

Verkostot

Toiminnan tueksi on hyvä rakentaa yhteistyöverkostoja kuntien ja alueen muiden toimijoiden kesken. Verkostoja voi rakentaa olemalla rohkeasti yhteydessä alueen muihin toimijoihin sekä osallistumalla verkostotapaamisiin.

Työntekijät tekevät yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa tiedottamalla ja perehdyttämällä muita toimijoita Mummun ja vaarin tupa -toimintaan, jotta he voivat hyödyntää tietoa omassa työssään ja ohjaamaan perheitä mukaan Mummun ja vaarin tupa -toimintaan. Tavoitteena on, että muiden toimijoiden työntekijöillä on riittävästi tietoa toiminnasta ja he voivat hyödyntää tietoa omassa työssään.

Esimerkiksi päiväkodit ja neuvolat hyötyvät toiminnasta, kun he voivat ohjata perheitä viikoittaisille, oman alueen Mummun ja vaarin tupakerroille. Viikoittainen paikka, jossa perhe tapaa varaisovanhempia ja muita perheitä, voi olla oleellinen tuki perheen jaksamiseen ja toimia voimavaroja lisäävänä toimintana.

Toiminta käytännössä

Tupailta

Työntekijä järjestää tupaillat. Perheet ja vapaaehtoiset ilmoittautuvat tuvalle etukäteen. Ilmoittautuminen voidaan järjestää esimerkiksi puhelimen, sähköpostin tai WhatsApp-ryhmän kautta. Myös peruutuksista tulee ilmoittaa. Näin työntekijällä on tieto, kuinka monta perhettä ja vapaaehtoista on osallistumassa tuvalle.

Mummun ja vaarin tuvalla tehdään aina yhdessä ruoka. Yhteisen ruokailun lisäksi tuvalla vaihdetaan kuulumisia, leikitään ja vietetään aikaa yhdessä. Toiminnan sisältö muovautuu perheiden ja vapaaehtoisten toiveiden mukaisesti. Mummun ja vaarin tupa pyrkii toteuttamaan erilaisten teemojen mukaista toimintaa perheiden ja vapaaehtoisten hyväksi.

Työntekijä vastaa tupailtana siitä, että tuvan toiminta vastaa sen tavoitteita. Työntekijä ohjeistaa ja tukee vapaaehtoisia illan aikana. Työntekijä havainnoi vuorovaikutustilanteita ja yleistä tunnelmaa. Työntekijä tukee myös sukupolvien välisiä kohtaamisia luoden avointa ilmapiiriä ja jutustellen vapaaehtoisten sekä perheiden kanssa. Vetäytyvämmät kävijät otetaan mukaan yhteiseen tekemiseen ja keskusteluun. Tavoitteena on, että jokainen kävijä tuntee olonsa tervetulleeksi.

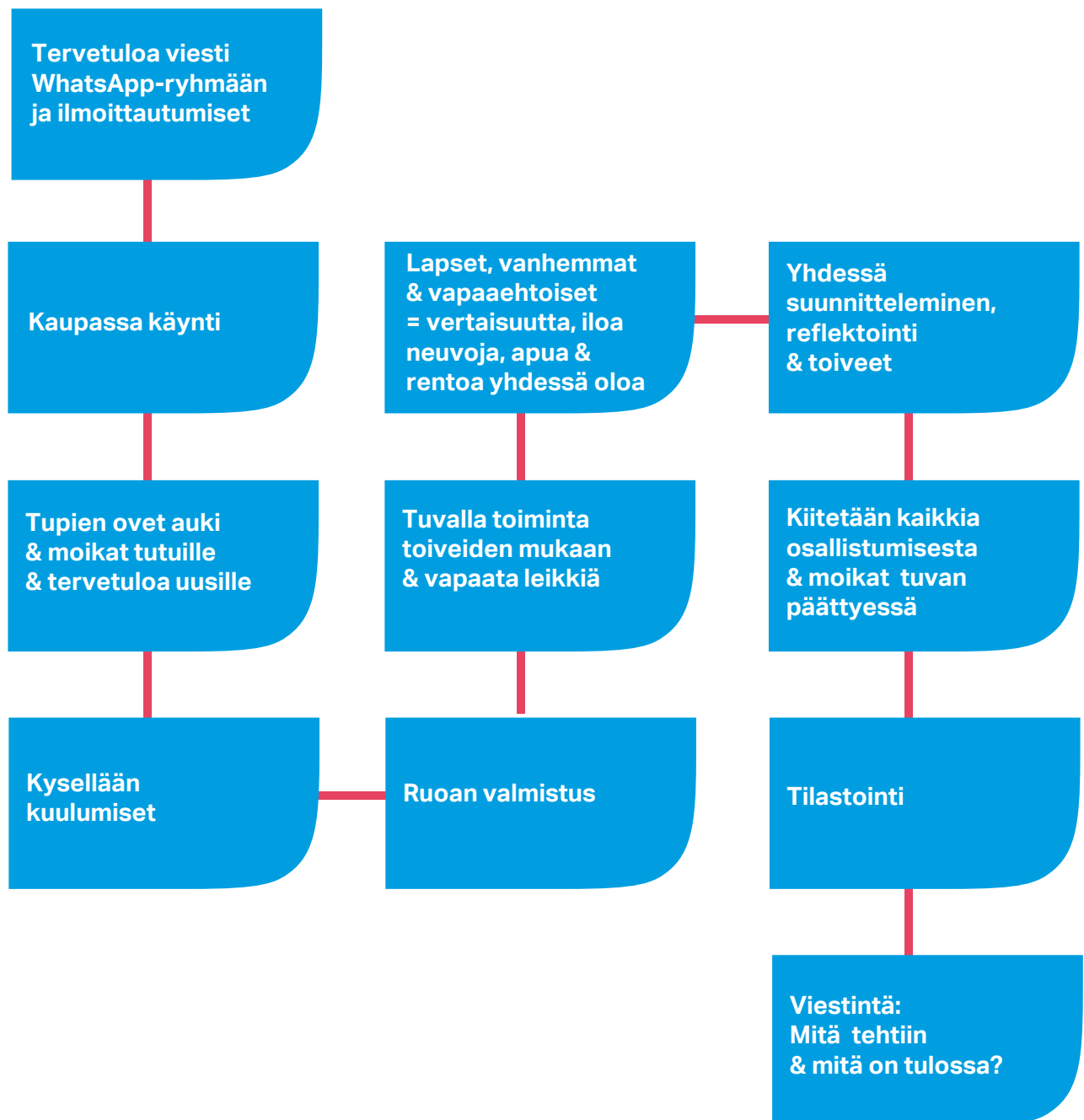
Jokaisen tupailtan jälkeen työntekijälle ja vapaaehtoisille on varattu yhteistä keskusteluaikaa. On tärkeää, että vapaaehtoinen tulee kuulluksi ja hänen mieltään mahdollisesti painavat asiat tulevat puheeksi ja niihin voidaan reagoida tarvittaessa. Jokaista vapaaehtoista kiitetään päivästä ja hänen antamastaan ajasta tuvalla.

Työntekijä tilastoi kävijät jokaiselta tupakerralta toiminnan seuraamiseksi. Hän kirjaa myös muut mahdollisesti esille tulleet asiat, esimerkiksi palautteet, esitetyt ruokatoiveet ja tuvalta löytyvät tarvikkeet seuraavaa kertaa varten. Tilastointipohja on luotu taulukkolaskentaohjelmaan.

Lopuksi tilat siistitään ja ennen tuvalta poistumista työntekijä huolehtii vielä siitä, että tila on jätetty sovitusti siistiin kuntoon, valot ovat pois päältä, ovet ovat lukossa ja mahdolliset hälytykset asianmukaisesti päällä.

Tupaillan kulku

Vinkki: Ohjelma Lapsen oikeuksien päivän mukaan toteutettavasta toiminnasta

Tuville helppo askartelu, joka voidaan toteuttaa Lapsen oikeuksien päivän kunniaksi.

Tarvikkeet: A3-paperi, erivärisiä lappuja, värikyniä, sinitarraa (teippi).

"Mistä asioista minä tykkään" -juliste, joka kiinnitetään seinälle tai asetetaan pöydälle. Julisteeseen tai sen läheisyyteen kiinnitetään erivärisiä lappuja, joihin lapset voivat piirtää mitä haluavat. Julisteeseen kirjoitetaan ennalta myös keskustelua ohjaavia lauseita.

Tavoitteena on saada vanhempia ja varamummuja sekä -vaareja keskustelemaan lasten kanssa heidän lempiasioistaan ja kirjoittamaan näitä asioita erivärisille lapuille, jotka voidaan kiinnittää seinälle tai pöydälle yhdeksi kokoelmaksi kaikkien nähtäville.

Ruoka ja kaupassa käynti

Mummun ja vaarin tupa -toiminnan hankintoja, etenkin ruokaostoksia varten, on hankittu yrityksille tarkoitettu maksukortti jokaiselle työntekijälle. Näin ostot laskutetaan järjestöltä laskulla kerran kuussa, joka sisältää kaikki kirjanpitoon tarvittavat tiedot.

Työntekijä käy ruokakaupassa yksin tai yhdessä vapaaehtoisen kanssa ennen tupailtaa. Ruokaostokset on hyvä suunnitella etukäteen. Perheiden ilmoittautumisten perusteella työntekijä saa tiedon osallistujien määrästä sekä mahdollisista ruokarajoituksista ja voi suunnitella ruokaostokset huomioiden jo tuvalla olevat tarvikkeet.

Ruokaostoksia tehdessä on hyvä huomioida, että ruoka-aineissa olisi mahdollisimman vähän poissulkevia tekijöitä, esimerkiksi valitsemalla laktoosittomia tuotteita ja välttämällä sianlihaa. Yhden ruokalajin sijaan voi valmistaa kaksi eri ruokalajia, esimerkiksi lihavaihtoehdon rinnalle kasvisvaihtoehdon. Välillä ruokailua voi piristää jälkiruualla tai hedelmillä, mutta se ei ole tarpeellista joka kerta.

Ruokatarvikkeita varten tarvitaan säilytystilaa tuvalla ja tämä pitää sopia tilan yhteyshenkilön kanssa. Perustarvikkeita on hyvä säilyttää tuvalla, kuten kahvi, tee ja mausteet. Tämän lisäksi tuvalta on hyvä pitää muutama lämmitettävä säilykeruoka varalla, jos ruoka loppuisi kesken.

Vinkki: Jauheliuhakeitto! Tuvilla valmistettiin naudan jauheliuhasta ja härkiksestä keitot. Valmistuksessa vapaaehtoisten ei tarvinnut tehdä suurella vaivalla kahta eri ruokalajia, ainoastaan jakaa ruoka-aineet kahteen kattilaan. Kaikki olivat tyytyväisiä – varsinkin kokit!

Vinkki: Ruuan teossa voi myös huomioida muitakin asioita, esimerkiksi perunoiden kuorinnan osalta kuoritaanko valmiiksi vai ei. Vanhempien lasten kanssa voi olla hyvä harjoitella tätä osana tupatoimintaa ja samalla vanhemmat kiittävät saamastaan rauhallisesta ruokahetkestä.

Osallistaminen tupatoiminnan suunnitteluun

Yhteiset toimintatavat muodostetaan yhdessä perheiden ja vapaaehtoisten kanssa.

Tiedota: Tupatoiminnasta ja tulevista tapahtumista tiedotetaan eri viestintäkanavien kautta, esimerkiksi tupakohtaisten WhatsApp-ryhmien tai Facebookin kautta. Jokaiselle annetaan mahdollisuus kertoa omia toiveita tupatoimintaan liittyen.

Innosta: Innostetaan kaikkia mukaan keskusteluun sekä luodaan pohja, jossa keskusteluun uskalletaan osallistua. Käydään ideoita avoimesti läpi kaikkien kanssa ja kaikkia kuullen.

Mahdollista: Joku voi tarvita lapselleen leikkiseuraa, toinen taas kaivata itselleen juttukaveria. Kuuntelemalla ja mahdollistamalla toiveita annetaan osallistujien vaikuttaa toimintaan.

Osallista: Merkityksellisyys syntyy mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja nähdyksi. Sido osallisuus osaksi isompaa tarinaa. Tuo näkyväksi perheiden rooli niin toimintaan osallistujina, mutta myös ikäihmisten hyvinvoinnin edistämisessä. Molemmat antavat ja molemmat saavat.

Kun osallistat perheitä mukaan, muista käytännössä toteuttaa ideat ja tiedota jälleen tästäkin näkyvästi.

Lähde: Somekalenteri.fi

Vinkki: Tiedotetaan vapaaehtoisille ennalta tulevista teemoista tai suunnitelluista ohjelmista. Innosta vapaaehtoiset itse ohjaamaan toimintaa. Työntekijä voi osallistua ohjaustuokioon.

Turvallisuus

SOS-Lapsikylän vapaaehtoistoiminta tarjoaa lapselle turvallisia aikuissuhteita sekä päihteettömän, väkivallattoman ja turvallisen ympäristön. Mummun ja vaarin tupa -toiminnassa huolehditaan turvallisuudesta ja pyritään ennakoimaan mahdollisia vaaratilanteita. Työntekijä huomioi turvallisuusasiat toiminnan suunnitteluvaiheessa sekä toiminnan toteutuksessa. Myös toimintaan liittyvillä tupatoiminnan säännöillä voidaan vaikuttaa turvallisuuteen. Tupakohtaisilla turvallisuuskorteilla varmistetaan, että turvallisuusohjeet ovat kaikkien osallistujien helposti saatavilla. Jokaisella tuvalla tulee olla myös ensiapupakkaus. Ensisijainen ilmoitus- ja toimintavastuu vaaratilanteessa on työntekijällä.

SOS-Lapsikylän sivuilta löytyy lisäksi yhdistyksen turvallisuussuunnitelma, jonka toimintaperiaatteita toiminnassa noudatetaan.

Turvallisuuskortti

Jokaisella toimipisteellä on oma turvallisuussuunnitelma, johon työntekijän tulee tutustua. Tämän lisäksi tupatoiminnalle tehdään oma turvallisuuskortti, jossa on yleisimmät turvallisuusohjeet nopeasti saatavilla. Turvallisuuskortti säilytetään näkyvillä toiminnan ajan. Turvallisuuskortti auttaa muistamaan, miten toimia vaaratilanteessa ja lisää turvallisuuden tunnetta.

Turvallisuuskortista tulee löytyä ainakin seuraavat tiedot: lähin ensiapuasema, yleinen hätänumero, myrkytystietokeskuksen numero, tuvan osoite, hätäpoistumistiet sekä ensiapulaukun, sammutuspeiton ja vaahtosammuttimen sijainti tuvalla ja selkeät ohjeet, miten kommunikoidaan perheille ja vapaaehtoisille hätätilanteessa.

Vinkki: Tupatoiminnan säännöt voi kirjoittaa kortin toiselle puolelle!

Hygieniapassi

Mummun ja vaarin tupa -toiminnassa hygienia on tärkeää monella osa-alueella. Etenkin ruoan valmistuksen osalta tulee varmistaa työntekijän riittävä osaaminen ruokatarvikkeiden käsittelyyn.

Hygieniapassi tarvitaan silloin, kun käsitellään helposti pilaantuvia elintarvikkeita, myös esimerkiksi kasvisten ym. pilkkominen ja ruuan valmistus edellyttävät hygieniapassia. Pelkkä tarjoilujen esille laittaminen, esimerkiksi karjalanpiirakoiden lämmittäminen tai leikkeleiden esille laittaminen ei edellytä hygieniapassia. Mummun ja vaarin tupa -toiminnassa riittää, että työntekijällä on hygieniapassi. Työntekijän tulee ohjata vapaaehtoisia ja perheitä elintarvikkeiden oikeassa käsittelyssä.

Sairastaminen

Mummun ja vaarin tuvalle ei voi osallistua, jos on sairaana. Perheiden kohdalla on hyvä muistaa seuraavat aakkoset:

- A. Älä tule sairaana tuvalle! On harmillista, jos mieluinen tupakerta jää väliin, mutta seuraavalla kerralla olet yhtä tervetullut!
- B. Kun tulet tuvalle, käy aina pesemässä kädet! Pese kädet myös ennen ruokailua sekä ruokailun jälkeen.
- C. Älä pärski! On kohteliasta toisille lapsille, perheille kuin varamummuille ja -vaareille huomioda vieruskaveri.

Jos lapsi on tuvalla kipeänä, puhutaan asiasta vanhemman kanssa. Vanhempi saattaa tulla tuvalle, koska ei itse jaksu hyvin. Kysytään vointia ja kerrotaan, että sairaana tuvalle ei voi tulla, ja mahdollisesti pakataan eväspussi mukaan kotiin. Ollaan perheen tukena, autetaan löytämään tietoa ja ohjataan tarvittaessa terveydenhuoltoon. Pienet sattumukset ovat osa toimintaa. Turvallinen ympäristö tukee kävijöiden positiivista mielenterveyttä.

Vakuutus

Mummun ja vaarin tupa -toiminnassa työntekijöiden ohella myös vapaaehtoiset ovat vakuutettuja tapaturmien varalta. Tulee kuitenkin muistaa, että toimintaan osallistuvat perheet eivät ole vakuutettuja. Tämän lisäksi Mummun ja vaarin tupa -toiminnalla on vastuuvakuutus.

Tilastointi

Mummun ja vaarin tupa -toiminnan tilastointiin vaikuttavat toiminnalle määritellyt tavoitteet sekä kunkin tuvan yhteistyökumppanien tarpeet. Tilastointipohja tulee suunnitella vastaamaan näitä tarpeita. Yhtenäinen tilastointitapa ja samat käytännöt kaikille tuville helpottavat tilastoinnin seurantaa, tulosten vertailua ja tilastoinnin yhteenvedoa.

Mummun ja vaarin tupa -toiminnassa jokainen tapahtuma tilastoidaan, oli kyseessä sitten tupailta perheiden kanssa tai vapaaehtoisten päiväkahvit verkossa. Jokaisesta tapahtumasta tilastoidaan osallistujien lukumäärät sekä ilmoitetaan erikseen yhteistyökumppaneille heidän tarvitsemansa tiedot.

Jokaisella yhteistyökumppanilla, jonka tiloissa Mummun ja vaarin tupa toimii, on yleensä oma tilastointiseuranta. Työntekijät toimivat sen mukaan, miten toimipiste on ohjeistanut ilmoittamaan tiedot, esimerkiksi toisella tuvalla voi riittää tiedot paperilla ja toisella tuvalla tiedot tulee lähettää sähköisesti. Näissä asioissa tupakortti toimii työntekijän muistamisen tukena.

Palaute ja toiminnan kehittäminen

Tavoitteellisen toiminnan tueksi on tilastoitava kävijämäärät sekä kerättävä palautetta. Palautteen avulla työntekijä voi seurata toiminnan etenemistä, ennakoida tulevaa ja puuttua epäkohtiin. Palautteen avulla työntekijä tietää, missä on onnistuttu ja kokee sen myötä merkityksellisyyttä.

Palautetta voi kerätä monin eri keinoin. Palautteet on hyvä kerätä anonymisti. Palautteen kerääminen voi olla verkkokysely tai vain paperilappu. Palautetta voi kerätä myös toiminnallisilla menetelmillä tai loppukeskusteluilla. Palautteen keruussa on hyvä huomioida, mitä muuta toiminnalla voidaan saavuttaa, esimerkiksi vuorovaikutus ja yhteisöllisyys voivat olla sivutavoitteena palautteen keruussa.

Laajempaa palautetta vapaaehtoisilta ja perheiltä kannattaa kerätä muutaman kerran vuodessa verkkokyselyllä, jotta voidaan mitata toiminnan onnistumista ja kehittää sitä. Vapaaehtoisilta ja perheiltä kannattaa kerätä niin omat kuin yhteiset palautteet.

Viikoittaisesta toiminnasta tulee myös kerätä palautetta. Viikoittaisen palautteen keruun kannattaa olla nopeaa ja vapaamuotoisempaa. Palautteen keruussa tulee varmistaa, että kaikki saavat mahdollisuuden antaa palautetta.

Palautteen tilastointi on työntekijän vastuulla. Työntekijän tehtävä on kerätä palautetta kaikilta toimintaan osallistuvilta ja raportoida se luettavaan muotoon. Työntekijän tulee varmistaa, että annettu palaute näkyy osana toimintaa. Palautteen keruun kautta rakennetaan myös luottamusta ja mahdollistetaan osallistujien osallisuutta toimintaan.

Mummun ja vaarin virtuaalitupa

Mummun ja vaarin virtuaalitupa ja toiminta verkossa

Mummun ja vaarin tupa -toimintaa voi järjestää myös verkossa. Yhdessä vapaaehtoisten varamummujen ja -vaarien kanssa on luotu toimintamalli sukupolvien kohtaamiseen verkossa, joka täydentää tupatoimintaa. Mummun ja vaarin tupa järjestää verkossa vertaistapaamisia sekä teematapahtumia. Verkossa tapahtuva kohtaaminen on oiva hetki vuorovaikutukselle ja uusille oivalluksille niin varamummujen ja -vaarien, lasten kuin vanhempienkin kesken.

Vertaistapaamiset

Vapaaehtoisille järjestetään säännölliset verkossa vertaistapaamisia, jossa käydään läpi vapaaehtoisten kuulumisia sekä suunnitellaan ja keskustellaan yhdessä Mummun ja vaarin tupa -toiminnasta. Vertaistapaamisiin voi sisällyttää myös eri teemoja ja koulutuksia vapaaehtoisten toiveiden mukaisesti.

Mummun ja vaarin virtuaalitupa

Virtuaaliset leikkituokiot lapsiperheille kehitettiin koronatilanteen ollessa pahimmillaan. Virtuaalituvalla SOS-Lapsikylän vapaaehtoistyössä mukana olevat varamummut ja -vaarit askartelevat, leikkivät ja lukevat satuja lapsiperheille verkossa. Virtuaalituvalla myös kysellään kuulumisia ja jutellaan – vietetään aikaa yhdessä verkossa.

Työntekijä yhdessä vapaaehtoisten kanssa suunnittelee kuukausittain virtuaalituvalle ohjelman. Jokaisella virtuaalituvalla on muutama varamummun tai -vaarin ohjaama lyhyt leikkituokio, jonka he ovat itse suunnitelleet. Työntekijä auttaa leikkituokioiden toteuttamisessa tarvittaessa. Työntekijä huolehtii tapahtumien tiedottamisesta perheille.

Virtuaalituvan voi järjestää esimerkiksi Teamsin tai Zoomin kautta. Linkki etätuokioon on hyvä pitää samana tapaamisesta toiseen, näin kaikkien on helpompi klikkailla mukaan tapaamiseen. Omilla verkkosivuilla on hyvä pitää linkki myös esillä sekä ohjeet tapahtumaan liittymiseen.

Virtuaalituvan ohjelma voi olla esimerkiksi:

- Esittely ja kuulumiset
- Aloitetaan virtuaalitupa alkutorilla
- 1. tuokio: Varamummu/-vaari ohjaa tuokion, esimerkiksi lyhyt satu
- 2. tuokio: Varamummu/-vaari ohjaa tuokion, esimerkiksi askartelua yhdessä
- Lopetetaan virtuaalitupa lopputorilla

Netiketti virtuaalituvala

Hyvät turvataidot verkossa ovat tärkeät ja verkossa tulee toimia turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti:

- Huolehditaan tietoturvasta ja suojataan jokaisen yksityisyyttä
- Estetään haitallinen sisältö sekä vahingollinen toiminta
- Otetaan muut huomioon toiminnassa

Etätuokion alussa on hyvä muistuttaa osallistujille, että kyseessä on kaikille lapsiperheille tarkoitettu tilaisuus, jota ei nauhoiteta. Ja on myös tärkeää, että kaikki osallistujat noudattavat hyviä tapoja, ns. netikettiä, esimerkiksi kuvakaappauksia ruudusta ei voi ottaa.

Mummun ja vaarin etätuokiossa on jokaisella kerralla mukana työntekijä:

- Työntekijä vastaa toimintaympäristön turvallisuudesta.
- Työntekijä varmistaa, että linjoilla ovat mukana vain ne kenelle tuokio on tarkoitettu.
- Työntekijä hyväksyy toimintaan osallistujat linjoille mukaan ja voi tarvittaessa poistaa osallistujan etätuokiosta.
- Työntekijä pyytää liittymisen jälkeen osallistujia avaamaan kameran ja tervehtimään muita. Näin kaikki osallistujat voivat varmistua, että tuokiossa ovat paikalla vain ne, kenelle toiminta on tarkoitettu.
- Virtuaalitupa -toimintaa ei koskaan tallenneta. Tuokion toimintaa ei myöskään kuvata. Jos toiminnasta tai jostain tuotoksesta halutaan ottaa kuva, siihen kysytään ennalta aina osallistujien suostumus.
- Vanhemmat voivat itse tai lapsen kanssa mykistää ja avata mikrofoninsa sekä valita haluavatko he, että videokamera on päällä koko ajan vai osan aikaa. Työntekijä voi tarpeen tullen myös osallistujan puolesta mykistää mikrofonin tai ottaa kameran pois päältä.

Viestintä

Viestintä

Viestintä käsittää laajan, mutta samaan aikaan äärimmäisen tärkeän kokonaisuuden. Mummun ja vaarin tupa -toiminnassa on hyvä laatia suunnitelma ja määritellä etukäteen tavoitteet ja toimintatavat viestinnälle. Toiminnan kannalta oleellista on, että toiminta tavoittaa kaikki oleelliset osapuolet, esimerkiksi yhteistyökumppanit, toiminnan mahdollistavat vapaaehtoiset varaisovanhemmat sekä toimintaan osallistuvat lapsiperheet. Näiden lisäksi osallistutaan toiminnan kannalta oleellisiin verkostoihin, kuten esimerkiksi kaupunkien ja järjestöjen yhteistyöverkostoihin.

Sisäinen ja ulkoinen viestintä

Viestintäkanavia voi olla monenlaisia. Toiminnassa viestitään sekä sisäisesti että ulkoisesti. Toiminnan sisällä viestitään esimerkiksi vapaaehtoisille varaisovanhemmille ja lapsiperhekävijöille. Ulkoisesti viestitään toiminnan kannalta olennaisissa verkostoissa, kuten yhteistyökumppaneiden kanssa, ja toteutetaan vaikuttamisviestintää, esimerkiksi tiedotetaan toiminnasta ja ollaan esillä sosiaalisessa mediassa ja muissa kanavissa. Yhteistyökumppanit voivat jakaa Mummun ja Vaarin tupa -toiminnan viestintää myös omilla kanavillaan, ja näin viestintä tavoittaa yhä laajemman yleisön.

Olennaista kaikessa viestinnässä on, että se on perusteltua, suunnitelmallista, tavoitteellista ja tavoittaa oleelliset kohderyhmät. On hyvä tehdä viestintäsuunnitelma, jossa nämä asiat on huomioitu.

Tässä esimerkkejä erilaisista viestintäkanavista ja viestintätyökaluista, joita toiminta hyödyntää:

- Facebook, Instagram ja WhatsApp
- Microsoft 365 -palvelut
- SOS-Lapsikylän tiedotuskanavat
- Mummun ja vaarin tupien toimipaikat ja yhteistyökumppanit, lähialueiden neuvolat, päiväkodit ja esimerkiksi kirjastot
- Seniorien, eläkeläisten ja iäkkäiden ihmisten harrastus- ja muu toiminta
- Koulutusyhteistyötoimijat
- Muut vapaaehtoistoimijat ja järjestöyhteistyö
- Rahoittajien kanavat

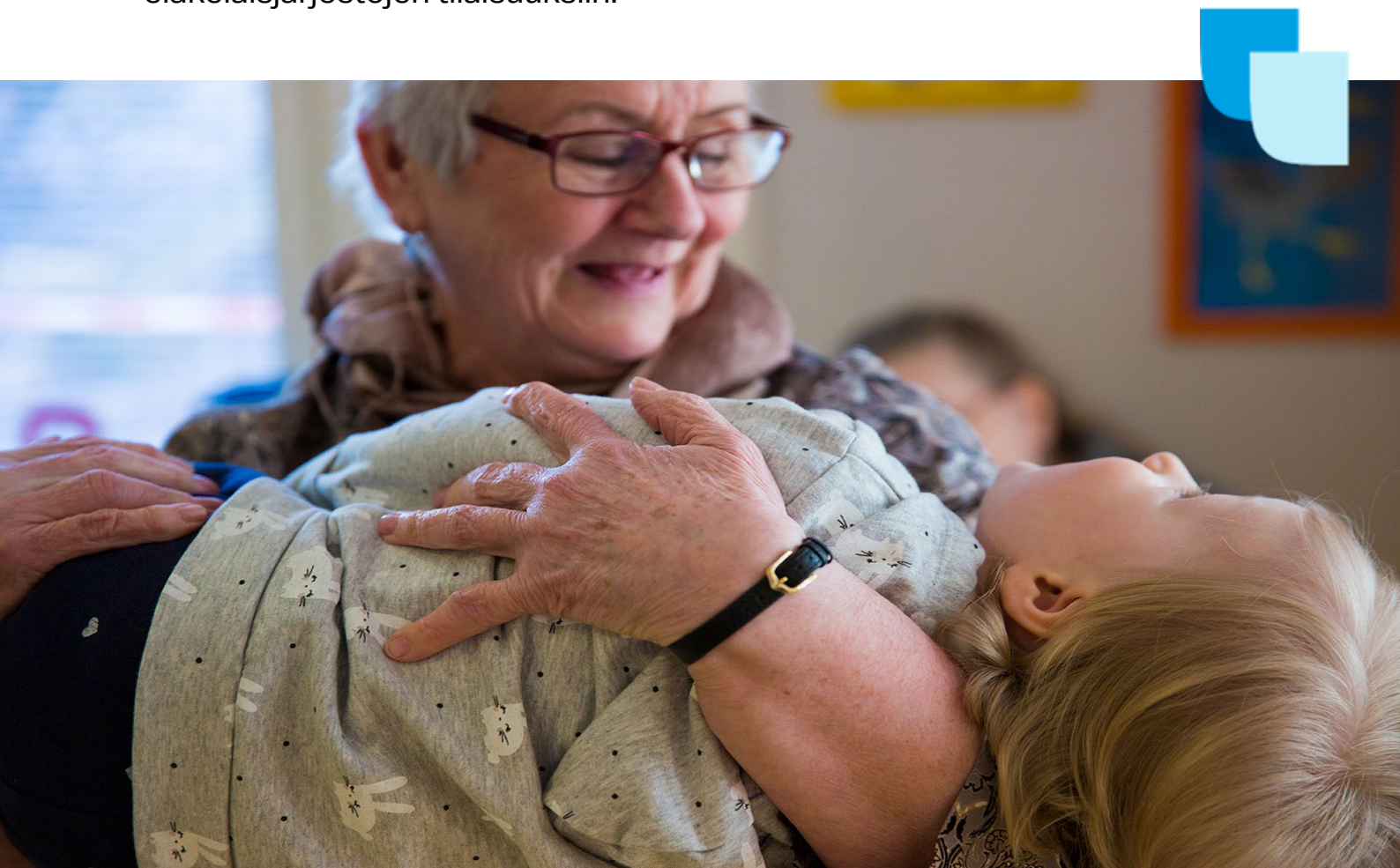
Digitaalisen viestinnän lisäksi perinteiset paperiset esitteet toimivat hyvin Mummun ja vaarin tupa -toiminnan tiedottamisessa. Paperiset julisteet kannattaa kiinnittää esille toiminnan kannalta oleellisiin paikkoihin, kuten Mummun ja vaarin tuvan yhteistyökumppaneiden seinille tai muihin paikkoihin, joissa kohderyhmiä tavoittaa, esimerkiksi päiväkotien seinille. Esitteitä kannattaa antaa myös esimerkiksi neuvoloihin jaettavaksi niin, että perhe saa neuvolassa käydessään esitteen suoraan itselleen. Kaikkien materiaalien luomisessa on hyvä kiinnittää huomiota siihen, että yleisilme noudattaa samaa linjaa niin digitaalisessa kuin paperisissakin esitteissä. Näin toiminta tulee yleisölle tutuksi ja lukija yhdistää materiaalit toisiinsa.

Myös Mummun ja vaarin tuvan alueen kaupunginosatapahtumissa tavoittaa hyvin perheitä ja eläkeläisiä. Tätä varten on hyvä suunnitella valmiiksi esimerkiksi houkuttelevia ja erottuvia mainosjulisteita. Kannattaa myös etukäteen miettiä, millä tavalla tapahtumiin osallistuvia perheitä ja iäkkäitä ihmisiä saa kiinnostumaan Mummun ja vaarin tupa -toiminnasta. Esimerkiksi kaikenlainen pienimuotoinen osallistava toiminta, kuten visailu tai arvuuttelu, toimivat hyvin huomion herättäjänä.

Oleellista on pohtia sitä, millä tavalla toimintaan saadaan mukaan kohderyhmien jäseniä. On hyvä myös seurata, mitä kautta kohderyhmien perheet ja vapaaehtoiset löytävät mukaan toimintaan. Tällä tavoin saadaan tietoa siitä, mitkä viestintäkanavista ovat kaikkein toimivimpia ja mihin kanaviin kannattaa panostaa eniten resursseja. Perheiltä ja vapaaehtoisilta voi myös itseltään kysyä, mitä kautta he ovat löytäneet toiminnan ja mistä kanavista he useimmiten kuulevat lapsiperheille tai iäkkäille ihmisille tarkoitettua toiminnasta.

Vapaaehtoisten rekrytointi

Mummun ja vaarin tupa -toiminnasta tulee viestiä aktiivisesti, jotta toimintaan saadaan rekrytoitua riittävästi vapaaehtoisia. Jo etukäteen on hyvä määritellä, kuinka paljon vapaaehtoisia toimintaan tavoitellaan mukaan. Lisäksi tulisi määritellä vapaaehtoisen koko polku yhteydenotosta vapaaehtoistyöntekijäksi. Tällä tavoin jo rekrytoinnin markkinointivaiheessa voidaan kertoa esimerkiksi tehtävään tarvittavista koulutuksista ja muusta tuesta sekä mahdollisista pienimuotoisista palkinnoista, kuten virkistyksistä. Vapaaehtoisten rekrytoinnissa viestintäkanavina voidaan käyttää internetin vapaaehtoistyötä tarjoavien nettisivujen lisäksi mm. paikallista mediaa ja jalkautumista paikallisiin eläkeläisten tapahtumiin sekä esimerkiksi eläkeläisjärjestöjen tilaisuuksiin.

Kokemuksesta tiedetään, että ikääntyneiden ihmisten tavoittamiseen tulee käyttää paljon luovuutta ja tehdä myös jalkatyötä digitaalisen markkinoinnin lisäksi. Plussaa on aina, jos työntekijä pääsee henkilökohtaisesti paikan päälle esittelemään Mummun ja vaarin tupa -toimintaa. Suuri osa nykyajan eläkeläisistä käyttää myös mm Facebookia, ja hyvää tulosta vapaaehtoisten varaisovanhempien rekrytoinnista ovatkin tuottaneet Facebook-kampanjat mainostukseen käytetyllä pienehköllä rahallisella panostuksella. Myös niin kutsutun puskaradion vaikutus on suuri, ja monesti varaisovanhemmiksi haluavat kuulevat toiminnasta toisilta varamummuilta ja -vaareilta.

Hyviä esimerkkejä kanavista vapaaehtoisten tavoittamiseksi:

- Vapaaehtoistyo.fi
- Lahella.fi
- Facebook
- Eläkkeensaaja-liiton jäsenlehti
- Mummun ja vaarin tuvan alueiden eläkeläisjärjestöt

Toiminnassa mukana olevat vapaaehtoiset

Mummun ja vaarin tupa -toiminnassa mukana olevalta vapaaehtoiselta voi itseltään kysyä, mikä on hänelle paras tapa olla mukana ja millä tavalla hänet tavoittaa parhaiten. Esimerkiksi sosiaalisen median käyttö voi osalle olla luontevaa, kun taas osa valitsee olla käyttämättä sitä. Vapaaehtoiset varaisovanhemmat ovat moninainen joukko ja kohdatuksi tulemisen kokemus varmistetaan myös huomioimalla mieluisin viestintätapa.

Hyväksi todettu viestintätapa on myös vapaaehtoisille luodut, kuukausittaiset sähköpostitse lähetetyt kuukausikirjeet. Kuukausikirjeisiin kootaan kaikki ajankohtainen tieto ja sovitaan esimerkiksi Mummun ja vaarin tupavuoroista. Kaikki yhdessä sovitut asiat on hyvä kirjata kuukausikirjeisiin, jotta jokaiselle vapaaehtoiselle välittyy varmasti ajankohtainen tieto. Kuukausikirjeeseen on hyvä koota myös kaikki tuleva ohjelma, esimerkiksi iäkkäille ihmisille tarkoitettut webinaarit ja koulutukset osallistumislinkkeineen, jotta kaikki tärkeä info on helposti löydettävissä yhdestä viestistä. Tämä vähentää myös turhan hajanaista ja kuormittavaa sähköpostimäärää.

Perheiden tavoittaminen

Etukäteen on hyvä suunnitella myös sitä, millä tavalla ja mistä lapsiperheitä tavoitetaan mukaan toimintaan. Perheille jo ennalta tutut ja keskeiset paikat, kuten asukaspuistot ja kohtaamispaikat, toimivat erinomaisina paikkoina ja yhteistyökumppaneina Mummun ja vaarin tupa -toiminnalle. Keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat myös kaupungit ja niiden alueiden terveys- ja perhepalvelut, kuten päiväkodit ja neuvolat, joiden kanssa on hyvä solmia jo etukäteen toimiva yhteistyösuhde. Sosiaalisessa mediassa on paljon erilaisia viestintäkanavia, joita kautta Mummun ja vaarin tupa -toiminta voi tiedottaa toiminnastaan. Oleellista on löytää juuri ne kanavat, joiden kautta lapsiperheet tavoitetaan parhaiten. Niin kutsutun puskaradion vaikutus on suuri, ja usein perheet jakavat toisilleen tietoa alueiden tapahtumista.

Tärkeää on suunnitella ja osata kertoa siitä, minkälaista hyötyä toiminta voi tarjota lapsiperheille ja erilaisille yhteistyökumppaneille ja tehdä viestinnästä houkuttelevaa. Perheille voi kertoa esimerkiksi, että tupa tarjoaa varaisovanhempien seuraa ja sukupolvien kohtaamisia, valmiiksi laitetun lämpimän ruoan, vertaistukea vanhemmille ja leikkiseuraa lapsille sekä kulttuurien välisiä kohtaamisia ja arjen apua.

Hyviä esimerkkejä kanavista lapsiperheiden tavoittamiseksi:

- Facebookin alueelliset ryhmät, kuten Puskaradio Vantaa ja Puskaradio Espoo
- Facebookin lapsiperheille tarkoitettut ryhmät, kuten Sandis
- Instagramin lapsiperheiden omat kanavat ja lapsiperhearkeen keskittyvät käyttäjät
- Yhteistyökumppaneiden kanavat sosiaalisessa mediassa ja laajemmin internetissä
- Muiden vapaaehtoistoimijoiden yhteiset alueelliset ja valtakunnalliset verkostot, joita löytyy Kansalaisareena.fi-sivustolta
- Neuvoloiden ja päiväkotien infotaulut
- Kirjastojen ja muiden yleisten paikkojen infotaulut
- Kaupunginosatapahtumat ja lapsiperheiden tapahtumat, kuten Lapsimessut

Mummun ja vaarin tuvan WhatsApp-ryhmät

Mummun ja vaarin tupa -toiminnassa hyväksi todettu viestintäkanava ovat toiminnan sisäiset WhatsApp-ryhmät, joihin kuuluvat jo toiminnassa mukana olevat perheet. WhatsApp-ryhmien tulee olla vapaaehtoisia, eikä toiminnassa mukanaolo voi edellyttää liittymistä ryhmiin, sillä toiminta on lähtökohtaisesti kaikille avointa. Mummun ja vaarin tupien WhatsApp-ryhmät on todettu kuitenkin käytännöllisiksi.

Jokaisella tuvalla on oma WhatsApp-ryhmänsä, jossa luodaan yhteisöllisyyttä, osallistetaan perheitä mukaan toiminnan suunnitteluun ja tiedotetaan ajankohtaisista asioista. Ryhmässä voidaan myös järjestellä käytännön asioista, kuten kysymällä keitä Mummun ja vaarin tuvalle on tulossa, jotta osataan arvioida valmistettavan ruoan määrää. WhatsApp-ryhmän kautta on lisäksi helppo saada Mummun ja vaarin tupa -toiminnassa mukana olevia vanhempia esimerkiksi vastaamaan perheille luotuihin kyselyihin ja antamaan palautetta toiminnasta. WhatsAppissa viestintä on vapaampaa ja ketterämpää. Viestinnällä tavoitellaan myös sitä, että vapaaehtoiset ja perheet keskustelevat keskenään. Läpinäkyvyys keskustelussa luo turvallisuuden tunnetta.

Sosiaalinen media

Sosiaalinen media on tehokas viestinnän väline, ja se tavoittaa suuren määrän ihmisiä kerralla. Sosiaalisessa mediaan on hyvä luoda omat tilit, joiden kautta tiedottaa toiminnasta ja kertoa, mitä toiminnassa tapahtuu tai on jo tapahtunut. Myös sosiaalisessa mediassa viestintään on hyvä laatia etukäteen suunnitelma siitä, millä tavalla halutaan olla esillä, mistä siellä halutaan tiedottaa, keitä tavoittaa, millä tavalla tavoitteisiin päästään sekä seuranta, kuinka paljon sopivaa kohderyhmää viestinnällä tavoitetaan. Sosiaalinen media käsittää hyvin moninaisen viestintäverkoston, josta oleellista on löytää juuri Mummun ja vaarin tupa -toiminnan tiedottamiseen sopivat kanavat, joissa ollaan esillä.

Myös sosiaalisen median kanavissa hyödynnettävät hashtagit on hyvä suunnitella etukäteen. Hashtageissa kannattaa hyödyntää esimerkiksi yhteistyökumppaneiden hashtageja, Mummun ja vaarin tupien alueiden hashtageja sekä lapsiperhe-elämästä tai isovanhemmudesta kertovia hashtageja. Toimivaa on myös osallistua erilaisiin yhteiskunnallisiin kampanjoihin, joiden kautta voi olla esillä, verkostoitua, vaikuttaa ja tavoittaa suurta yleisöä.

Lähtökohtana viestinnälle pitää olla aina lasten ja perheiden etu. Kaikessa viestinnässä, ja etenkin sosiaalisessa mediassa viestimisessä, huomio tulee kiinnittää lapsen asemaan ja oikeuksiin. Lapsista ei esimerkiksi saa jakaa tunnistettavia kuvia, ellei asiasta ole erikseen sovittu. Eriksen sovittaviin kuviin, esimerkiksi mainoskuviin, on hyvä laatia kirjallinen sopimus, jonka lapsen huoltaja allekirjoittaa. Sellaisia kuvia kuitenkin saa käyttää, jotka on otettu yleisissä tilaisuuksissa, ja joista lasta eivät voi tunnistaa muut kuin lapsen lähipiiri. Hyvän ja turvallisen toimintatavan takaamiseksi on hyvä kysyä huoltajalta ja lapselta suullinen lupa kaikkien kuvien julkaisuun.

Tässä muutamia esimerkkejä toiminnan sosiaalisen median viestinnän käytännöistä:

- Arkisista tilanteista ja yhteisistä puuhista kertovat tilanteet ovat hyvää sisältöä.
- Perheiden ja lasten kommentit julkaistaan anonyymisti.
- Julkaisuun kirjoitetaan aina, mistä tilanteesta on kyse.
- Julkaisuissa käytetään oleellisia hashtageja.
- Hyvä valotus varmistaa laadukkaampia kuvia.
- Lapsista ei lähtökohtaisesti oteta kuvia. Jos lasta ei voi tunnistaa kuvasta, voi perheeltä kysyä luvan kuvan julkaisuun.

Kiitokset

Tämä käsikirja on luettavissa vain digitaalisessa muodossa, sillä niin kuin tiedämme, maailma muuttuu ja niin muuttuu Mummun ja vaarin tupa -toimintakin sen mukana. Tämä käsikirja antaa kattavasti tietoa, jotta kohtaamispaikkatoimintaa voi perustaa uusille alueille ja sitä kautta toiminta voi tavoittaa yhä enemmän kaikkia sukupolvia. Jokainen Mummun ja vaarin tupa muodostuu lopulta oman yhteisönsä näköiseksi ja toimintatavat voivat elää muutoksen mukana.

Haluamme kiittää erityisesti kaikkia Mummun ja vaarin tupa -toiminnan vapaaehtoisia varamummuja ja -vaareja yhteisistä jaetuista hetkistä ja suuresta kehittämistyöstä, jota olemme saaneet yhdessä tehdä. Kiitämme myös tuvilla käyviä lapsiperheitä, isoja ja pieniä toimintaan osallistuneita ihmisiä. Kiitämme myös kaikkia yhteistyökumppaneitamme, jotka ovat olleet osa Mummun ja vaarin tuvan tarinaa. On hienoa huomata, että ylisukupolvista yhdessäoloa arvostetaan ja että sen kehittämiseen osallistuu suuri joukko erilaisia tahoja.

Kaiken kehittämistyön jälkeen olemme luoneet vaikuttavan ja arvokkaan Mummun ja vaarin tupa -toiminnan, jonka ilosanomaa on jaettavissa yhä laajemmalle yhteiskuntaamme. Toivomme, että toiminta tavoittaa suuren joukon eri sukupolvien jäseniä, ja että sitä kautta yhteiskunnassamme eri sukupolvet löytävät lähelle toisiaan ja omalla läsnäolollaan ovat toistensa tukena jatkossakin.

Kiitos yhteistyökumppaneille:

Fazer, Päivikki ja Sakari Sohlbergin säätiö ja STEA.

"Lapsen elämässä ei varmasti koskaan voi olla liikaa välittäviä aikuisia." – Vanhempi

Yhteen- kuuluvuuden hierarkia

**Osallisuuden
tunne. Kokemus.
Hyvinvoinnin kasvu.
Yksilö ja yhteiskunta.**

**Kuuluminen Mummun
ja vaarin tuvan yhteisöön.
Kuuluminen joukkoon.
Aktiivinen rooli omassa elämässä**

**Aktiivisuutta tukeva toimintakulttuuri.
Merkitystä. Luottamusta. Yhdessä tekemistä.**

**Itselleen sopivan vaativaa mielekästä tekemistä.
Kohdatuksi ja nähdyksi itsenään. Iloa.**

